

30nderwerp Strategische koers The Next City

Steller Juliette Tempel / Ronald Klaassen

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon (050) 3678324 Bijlage(n) 3

Ons kenmerk 6626115

Datum 01-11-2017 Uw brief van

Uw kenmerk -

Geachte heer, mevrouw,

Het afgelopen jaar hebben wij met veel mensen gesproken over de toekomst van Groningen: The Next City. We hebben aan vele tafels gediscussieerd, zijn de diepte ingegaan met een aantal lezingen en hebben inspiratie opgedaan bij Let's Gro. We hebben onze opgaven uit het startdocument van 2016 besproken en aangescherpt. Het resultaat daarvan vindt u in bijgaand document 'Strategische Koers The Next City'. Het is ons een genoegen u deze koers aan te bieden als belangrijke tussenstap op weg naar de vaststelling van de nieuwe omgevingsvisie van de gemeente Groningen voor de zomer van 2018.

The Next City en de omgevingsvisie

The Next City gaat over de toekomstige ontwikkeling van Groningen met focus op de fysieke leefomgeving en met 2030 als tijdhorizon. Vooruitlopend op de invoering van de Omgevingswet werken we hierbij aan een omgevingsvisie voor Groningen.

“De omgevingsvisie is een – verplicht door de gemeenteraad op te stellen– integrale visie met strategische hoofdkeuzen van beleid voor de fysieke leefomgeving voor de lange termijn.” Bron: www.vng.nl

Hoewel de invoering van de Omgevingswet nu voorzien is op 1 januari 2021, gaan we voortvarend verder met ons eigen proces. Met een zekere gretigheid benutten we de gelegenheid om samen met de stad na te denken over de grote opgaven en uitdagingen waar we voor staan.

Met deze ‘Strategische koers The Next City’ toetsen we of we de juiste bouwstenen te pakken hebben voor de uiteindelijke omgevingsvisie.

Overigens hebben we het voornemen de omgevingsvisie elke twee jaar te actualiseren. Daarmee wordt de visie geen star document: deze kan flexibel worden ingezet om vorm te geven aan de ambities over een langere termijn en kan eveneens inspelen op veranderende omstandigheden.

De opgaven zijn getoetst

Het startdocument The Next City (voorjaar 2016) vormde ons openingsbod. Hoe geven we de groei een plek? Hoe houden we de gemeente leefbaar en aantrekkelijk? Wat wordt ons werk? Wat betekent de energietransitie voor ons? En hoe blijven we een plek waarin iedereen zich thuis voelt en verschillen niet worden vergroot?

In de brief ‘Tussenstand The Next City’ van 15 mei 2017 (kenmerk 6352353) informeerden wij u over de uitkomsten van deze eerste uitgebreide participatie- en consultatieronde (zie ook overzicht in bijlage 1). De centrale opgaven werden herkend en werden aangevuld met klimaatadaptatie en gezondheid als belangrijke uitgangspunten voor de fysieke inrichting van onze stad. Uit alle input meenden we bovendien een kloppend overkoepelend thema te hebben gedestilleerd: de Groningse leefkwaliteit.

Nu het toetsen van de bouwstenen

Nu doen we een tweede schot voor de boeg. Met deze ‘Strategische koers The Next City’ toetsen we of we de juiste bouwstenen te pakken hebben voor de uiteindelijke omgevingsvisie. Dat toetsen we niet alleen bij u, dat doen we ook bij externe samenwerkingspartners tijdens een meer gerichte, tweede gespreksronde. Zijn dit volgens u de juiste hoofdlijnen van beleid voordat we deze verder gaan uitwerken?

Groningse leefkwaliteit

We kiezen ervoor de Groningse leefkwaliteit het samenbindende thema te laten zijn voor de ontwikkeling van onze gemeente richting 2030. We willen een aantrekkelijke gemeente zijn waar het prettig wonen en leven is voor iedereen. Niet alleen in nieuwe gebieden, vooral ook in de bestaande stad. Onze groeiende stad vraagt om 20.000 nieuwe woningen, alsook om voorzieningen op het gebied van onder andere onderwijs, welzijn en sport. Het versterken van de leefkwaliteit staat niet op zichzelf maar draagt bij aan het realiseren van bovenliggende doelen: Economische vitaliteit, Inclusieve gemeente en Duurzame en toekomstbestendige gemeente.

De kernen versterken

We houden vast aan het concept van de compacte stad. Om de overdruk op te vangen kiezen we ervoor een groter gebied te gaan beschouwen als de binnenstad. Daarmee kiezen we er vooralsnog niet voor een tweede voorzieningencentrum te gaan creëren. We gaan nog onderzoeken of dat een

houdbare keuze is op lange termijn. Tegelijkertijd kiezen we ervoor de kernen in de wijken te versterken als de plekken die zich bij uitstek lenen voor ontmoeting en die bijdragen aan de vitaliteit van de wijken. Het verbeteren van de ontsluiting en het wegnemen van barrières hoort daarbij.

Transformatie langs lijnen

Anders dan de pleksgewijze ontwikkeling via de dynamo's uit 'Stad op Scherp', kiest ons college voor verbinden en ontwikkelen langs lijnen. Langs de lijnen die vaak geënt zijn op eeuwenoude verbindingslijnen tussen stad en ommeland, willen we de verdichtingsopgave vormgeven en daarmee ook de verbinding tussen stad en regio zichtbaar maken. We zien vooral kansen in het (geleidelijk) transformeren van huidige of voormalige bedrijventerreinen tot gemengde woonwerkgebieden. Deze terreinen liggen meestal langs belangrijke waterwegen.

Drie groene gordels

We kiezen ervoor de groen- en waterstructuren te versterken als gordels in de stad: de eerste gordel is de binnenring rondom de historische stad, de tweede gordel die ongeveer het tracé van de ringweg volgt en de derde meer landelijke gordel rond de stad als overgang tussen stad en regio.

Verstedelijking in deze groene gordels vinden wij niet gewenst. Ook blijven de groene gebieden tussen Groningen, Ten Boer en Haren ook open en groen.

Bovenstaande uitgangspunten hebben we vertaald in een model voor ruimtelijke ontwikkeling. Deze vindt u terug op pagina 5 van de nota.

Van opgaven naar strategie

Verder geven we in hoofdstuk 4 aan welke beleidskeuzes we op hoofdlijn maken per opgave uit het startdocument. Dat doen we telkens aan de hand van drie onderdelen: Groningse kwaliteiten, relevante trends/ontwikkelingen en de strategie. De strategieën werken we in dit document nog niet verder uit. Dat komt in de omgevingsvisie zelf aan de orde en in de vervolgdOCUMENTEN daarop.

The Next City en het omgevingsplan

Een deel van de inhoud van deze 'Strategische koers The Next City' zal zijn uitwerking dus krijgen in de omgevingsvisie. Maar de meeste uitwerking vindt pas daarna plaats in deelvisies, gebiedsvisies of thematische notities. Verder zal de omgevingsvisie worden vertaald in het nieuwe omgevingsplan voor de gemeente Groningen. Het omgevingsplan vormt de planologisch-juridische uitwerking van de omgevingsvisie. We werken momenteel aan een plan van aanpak. We willen beginnen met het omgevingsplan op basis van pilots, gevolgd door een meer planmatige aanpak vanaf 2019 om tot een gebiedsdekkend omgevingsplan voor de hele gemeente te komen.

The Next City en het Stedelijk Investeringsfonds

In de gemeentebegroting 2017 is besloten tot de invoering van een Stedelijk Investeringsfonds. Dit fonds is bedoeld voor fysieke investeringen in gebiedsontwikkeling, waaruit bijvoorbeeld noodzakelijke voorinvesteringen in grondexploitaties of investeringen in infrastructuur kunnen worden gedaan. Het inhoudelijke kader daarvoor is The Next City respectievelijk de omgevingsvisie.

Omdat het Stedelijk Investeringsfonds voor een belangrijk deel beschouwd kan worden als opvolger of vervanger van het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV), sluiten we voor het fonds zoveel aan bij de doelen van het ISV. Dat wil zeggen dat bestedingen uit het fonds, kort samengevat, moeten bijdragen aan:

- de fysieke kwaliteit van de leefomgeving: leefkwaliteit;
- bereikbaarheid, mobiliteit en logistiek;
- de kwaliteit en differentiatie van de woningvoorraad;
- een gezonde en duurzame leefomgeving in het algemeen en met betrekking tot bodem, geluid en lucht in het bijzonder;
- fysieke investeringen in duurzaamheid, klimaatadaptatie en energietransitie.

Een nader voorstel voor het Stedelijk Investeringsfonds wordt in het eerste kwartaal van 2018 aan uw raad voorgelegd.

Hoe ziet het vervolg eruit?

Zoals aangegeven volgt in november/december een meer gerichte, tweede gespreksronde om te toetsen of we de juiste hoofdlijnen van beleid voorstellen. Dat doen we met samenwerkingspartners zoals woningcorporaties, kennisinstellingen en overheden. Ook spreken we op aangeven van een aantal leden van uw gemeenteraad met groepen die stevig in de Groningse samenleving geworteld zijn: wijkagenten, senioren, leraren primair onderwijs en bewoners die actief zijn in de wijken.

We verwerken de input uit deze tweede gespreksronde in een ontwerp-omgevingsvisie. Naar verwachting kan die ontwerp-omgevingsvisie begin 2018 worden vrijgegeven voor formele inspraak. We streven ernaar de definitieve omgevingsvisie voor de zomer van 2018 gereed te hebben.

Het kader voor burgerparticipatie

Tot slot treft u in de bijlage het conceptkader voor burgerparticipatie aan waaraan samen met de klankbordgroep The Next City van de raad wordt gewerkt. Het is een weergave van hetgeen tot dusver met elkaar is besproken. Ons college gaat graag met uw raad in gesprek hoe u tegen deze aanzet voor de verdere ontwikkelrichting aankijkt. Wat vindt u ervan? Mist u bepaalde zaken? Hoe ziet u de verdere uitwerking voor zich?

Wij verwachten dat wij u met deze brief en bijgaande nota voor dit moment voldoende hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Peter den Oudsten", written over a horizontal line.

de burgemeester,
Peter den Oudsten

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Peter Teesink", written over a horizontal line.

de secretaris,
Peter Teesink

BIJLAGE

**the
next
city**

www.hoeziejestad.nl

**Strategische
koers**

November 2017

Gemeente
Groningen

Dit is de strategische koers voor The Next City: Groningen in 2030. Vorig jaar hebben we het startdocument opgesteld als basis voor een breed participatietraject. De resultaten daarvan zijn verwerkt. Met de strategische koers in de hand vragen we wederom uw input als voorbereiding op de ontwerp-omgevingsvisie die we begin 2018 willen opstellen. We zijn zeer benieuwd naar uw reactie!

College van B&W van de gemeente Groningen

hoe zie je stad

 2030

**Strategische
koers**

Groningen: waar iedereen telt

De wereld verstedelijkt in een razend tempo. Sinds 2007 woont meer dan helft van de wereldbevolking in steden. Wekelijks trekken er wereldwijd 1,5 miljoen mensen naar de stad. In de Regio Groningen Assen - ons eigen ecosysteem of daily urban system - wonen een kleine 460.000 mensen. Met 235.000 banen, waarvan 135.000 in de stad Groningen is deze regio de onbetwiste economische motor van Noord-Nederland. De economie verandert voortdurend en Groningen groeit gestaag. Van wierden naar borgen, van turf naar aardgas, van Hanzestad naar kennisstad, van scheepsbouw naar de digitale werkplaats en straks naar wind op zee en waterstof. Door de eeuwen heen heeft deze regio op eigen kracht bestaansrecht gevonden en uitgebouwd. We zijn straks de vijfde stad van Nederland en hebben de schoonste lucht, de meeste studenten en de slimste wetenschappers, maar ook de grootste kinderarmoede en een lagere levensverwachting dan gemiddeld in Nederland.

Groningen is een stad met twee gezichten in een regio die de extremen uitvergroot. De tweedeling in Groningen lijkt groter te worden nu de economie groeit. Je bent jong, hoogopgeleid en kansrijk, of je bent al ouder, werkloos en hebt nauwelijks uitzicht op werk. Banen voor de onderkant van de arbeidsmarkt worden ingevuld door scholieren en studenten. Op werkdagen zijn er in Groningen twee keer zoveel mensen te vinden als er wonen. De pendel van 185.000 personen per dag illustreert de verbondenheid van stad en regio. Onderwijs, zorg, het MKB en de dienstensector zijn de stuwende krachten van onze economie. We hebben 140.000 banen en 100.000 leerlingen en studenten en de potentie om dé onderwijsstad van Nederland te worden. Maakindustrie kennen we amper; start ups en zzp-ers des te meer. Schrijnend zijn de contrasten tussen oud en nieuw, tussen succes en armoede, tussen zorgen en welvaart.

Het contrast tussen de streektaal in de regio en het Engels op de universiteit. Deze combinatie van uitersten weerspiegelt Groningen en de Groningers. Het is bijzonder om te zien dat mensen zo trots kunnen zijn op stad en streek en tegelijkertijd zo bescheiden over zichzelf. Dat Groningers de 'noaberplicht' zo vanzelfsprekend vinden en tegelijkertijd de voedselbank floreert. Onze verbondenheid is groot maar de afhankelijkheid ook. Altijd is er weer de scepsis over het Rijk, zeker nu we gevoelsmatig een eenzame strijd voeren tegen de gevolgen van de aardgaswinning.

Dat maakt ons weerbaar en lijdzaam tegelijk. Ondertussen blijven de buitenlandse kenniswerkers en studenten maar komen. Zij houden ons een spiegel voor waarin we zelf zelden kijken. Desgevraagd waarderen zij Groningen hoger dan wijzelf. De leefkwaliteit van Groningen waarderen zij enorm maar misschien zien we dat zelf niet meer. Nederlandse studenten gebruiken Groningen dan misschien als roltrap. het zijn de internationale studenten die willen blijven. Zij zien wat wij niet langer herkennen. Of waarderen wat wij vanzelfsprekend zijn gaan vinden. De vitaliteit en veerkracht van Groningen moeten we blijven koesteren. Daar hebben we anderen niet voor nodig; we kunnen het hier op eigen kracht.

Hoe zien we Groningen anno 2030? Wat is The Next City?

Dat is een slimme en gezonde gemeente, verdraagzaam en zorgzaam, cultureel en bruisend. Internationaal meetellend, met veel passanten en veel blijvers. Een gemeente waar mensen een leven lang kunnen leren. Een historische stad met een regionaal verzorgingsgebied. Een stad met op een steenworp afstand prachtige dorpen en een cultuurhistorisch zeer rijk landschap. Ons hoofddoel is Groningen voor iedereen: waar iedereen zich thuis voelt, meetelt en naar vermogen een steentje bijdraagt. Dat kan door mensen te betrekken en te enthousiasmeren voor hun eigen leefomgeving maar het gaat verder dan dat. Groningen is te klein om er eenzaam te moeten zijn.

En Groningen is groot genoeg voor een nieuw regionaal theater, een vliegveld, voor Google en IBM.

Wij zijn Groningen! Top Dutch, fietskampioen, dol op experimenten en hard op weg naar energieneutraal. Wij zijn een schoolvoorbeeld voor middelgrote Europese stedelijke regio's met een hoge leefkwaliteit, ruimtelijk en sociaal.

In Groningen staat de mens centraal.

Model voor ruimtelijke ontwikkeling

Welke koers gaan we varen met de nieuwe gemeente richting 2030? Het antwoord op die vraag komt op hoofdlijnen aan bod in dit document en straks, meer uitgewerkt, in de nieuwe omgevingsvisie. Met deze 'Strategische koers The Next City' toetsen we of we de juiste hoofdkeuzes van beleid te pakken hebben voor de fysieke leefomgeving voor de lange termijn.

Groningse leefkwaliteit

We kiezen er voor de Groningse leefkwaliteit het samenbindende thema te laten zijn voor de ontwikkeling van onze nieuwe gemeente richting 2030. We geven aan hoe we de bestaande, hoge leefkwaliteit in de toekomst willen verzekeren en welke ingrepen op termijn nodig zijn om Groningen nog concurrerder, aantrekkelijker, leefbaarder en gezonder te maken. Die ambities geven we vorm via de ruimtelijke hoofdstructuur zoals gevisualiseerd in figuur 1. Een toelichting daarop:

De kernen versterken

Wij houden vast aan het concept van de compacte stad. We koesteren de binnenstad met zijn hoge cultuurhistorische waarde en houden hier vast aan een hoog sturingsniveau. Daarnaast heeft de binnenstad een hele grote economische waarde en sociale betekenis als de 'huiskamer' van stad en regio. Om de overdruk op te vangen kiezen we ervoor een groter gebied te gaan beschouwen als de binnenstad. Wij zien hierbij ook het stationsgebied, Ebbingekwartier en omgeving Oosterhaven als binnenstadslocaties. We kiezen ervoor belangrijke maatschappelijke en culturele functies in of tegen de binnenstad aan te houden of te vestigen. Ook blijven we inzetten op wonen en een divers aanbod aan werkgelegenheid en economische functies in de

binnenstad. Ons college kiest er dus vooralsnog niet voor een tweede centrum te ontwikkelen. Scenariodenken kan ons helpen met het antwoord op de vraag of dat een houdbare keuze is op lange termijn. Tegelijkertijd kiezen we ervoor om, naast de grotere binnenstad, de kernen in de wijken te versterken. Dit zijn de plekken die zich lenen voor ontmoeting en die bijdragen aan de vitaliteit van de wijken. We gaan onze eigen voorzieningen slimmer benutten en meer aansluiten bij de behoefte in de wijken. Het verbeteren van de verbinding met de binnenstad en het wegnemen van verkeersbarrières draagt bij aan de sociale versterking van met name de noordelijke stadshelft.

Transformatie langs lijnen

Anders dan in de structuurvisie 'Stad op Scherp', waar we met dynamo's uitgingen van pleksgewijze ontwikkeling, gaan we in de nieuwe omgevingsvisie langs lijnen verbinden en ontwikkelen. Hierbij zijn de lijnen die de stadskern met de rest van de gemeente verbinden essentieel. Ze zijn vaak geënt op eeuwenoude lijnen die tot ver in het ommeland doorlopen en die stad en ommeland met elkaar verbinden en vallen vaak samen met ecologische hoofdstructuren. Langs deze lijnen willen we de verdichtingsogave vormgeven. Nieuwe ontwikkelingen worden in, of zo dicht mogelijk bij het centrum geplaatst, maar altijd langs een van de ontwikkellijnen. De ontwikkellocaties takken erop aan en maken ze sterker en toegankelijker. We zien vooral kansen in het (geleidelijk) transformeren van huidige of voormalige bedrijventerreinen tot gemengde woonwerkgebieden. Deze terreinen liggen meestal langs belangrijke waterwegen.

Drie groene gordels

Naast de ontwikkellijnen zijn er drie groene ringen die doorstroming én verblijfskwaliteit bieden. We versterken de groen- en waterstructuren als gordels in de gemeente. Het water, een verborgen kwaliteit van de stad, maken we beter beleefbaar en bereikbaar. Verstedelijking in deze groene gordels is niet gewenst.

De eerste groengordel is de binnenring rondom de historische stad. Daar behoren de Diepenring bij en de 17e eeuwse stadsgrens.

De tweede gordel volgt ongeveer het tracé van de ringweg. Hier willen we de lijnen die ver het Ommeland inlopen aan de stad knopen door middel van een sterkere openbare ruimte. Het Zuiderplantsoen is daar een voorbeeld van. Deze gordel kan ook intensief gebruikt worden.

De derde is de meer landelijke gordel rond de stad als overgang tussen stad en regio. Deze is extensiever qua gebruik en heeft vooral baat bij een goede ontsluiting voor fietser en wandelaar. De stedelijke ecologische hoofdstructuur en het gebied tussen de stad en Haren en Ten Boer, blijven open en groen.

Inhoudsopgave

2. Inleiding	7
Aanleidingen voor de omgevingsvisie	7
Op weg naar de nieuwe omgevingsvisie	8
Leeswijzer	9
3. Leefkwaliteit als samenbindend thema	10
Economische vitaliteit	10
Inclusieve gemeente	12
Duurzame en toekomstbestendige gemeente	14
4. Van opgaven naar strategie	15
4.1. Faciliteren groei van de stad	15
4.2. De werkgelegenheid groeit mee in stad en regio	18
4.3. De groeiende stad blijft leefbaar en aantrekkelijk voor alle inwoners	23
4.4. De energietransitie wordt versneld	25
4.5. Iedereen doet mee en helpt mee in een groeiende stad	26
5. Omgevingswaarden	30
Geen gebiedsomgevingswaarden, wel sturingsniveaus	31
6. Verdere uitwerking en uitvoering	32
Flexibiliteit	32
Monitoring	32
Omgevingsplan	32
Financiering	33
Kader bewonersparticipatie	34
Vervolgproces	34

2. Inleiding

In 2016 zijn wij gestart met het proces om te komen tot een nieuwe omgevingsvisie voor de gemeente Groningen: The Next City. In de uiteindelijke omgevingsvisie worden strategische keuzes gemaakt voor de toekomstige ontwikkeling van de gemeente. Maar waarom maken we eigenlijk een omgevingsvisie en op welke manier komt deze tot stand? In dit hoofdstuk gaan we in op deze twee vragen.

Aanleidingen voor de omgevingsvisie

Terugblik Stad op Scherp 2008-2020

In 2008 hebben wij de structuurvisie 'Stad op Scherp' vastgesteld. Nu, bijna tien jaar later, kunnen we stellen dat veel van deze visie nog actueel is en dat we er goed voor staan.

We willen als stad Groningen en als nationaal stedelijk netwerk Groningen-Assen een steviger rol spelen in Noordwest-Europa. Dat kan, want door de aanwezige onderwijsinstellingen en het hoge opleidingsniveau zijn wij een City of Talent. De continue stroom van studenten staat borg voor innovatie en vernieuwing. De binnenstad en onze topvoorzieningen – de zogenaamde dynamo's – geven ons volop kansen. Initiatiefnemers krijgen hier de ruimte om in (inter)nationaal perspectief met nieuwe ontwikkelingen voorop te lopen. Wij ondersteunen dat met een andere structuurvisie dan we gewend waren, gericht op het stimuleren en ondersteunen van zulke initiatieven. We blijven ons onderscheiden van andere steden. Door voorop te lopen, door ons duurzaamheidsgehalte, maar vooral door onze eigenheid – het Gronings accent – te blijven benadrukken. Groningen is compact en compleet, intens en ontspannen, nabij en wijds, vernieuwend met gevoel voor historie, hoogstedelijk en landschappelijk. En Groningen koestert weer de randvoorwaarden bij gebiedsontwikkeling.

Een aantal ontwikkelingen is echter ook anders gelopen dan we in 2008 dachten. Het meest in het oog springt de tram, die in 2012 is afgeblazen, maar die wel een belangrijk structurerend element vormde in de structuurvisie. Ook heeft het Rijk zich grotendeels teruggetrokken uit het ruimtelijk beleid door verantwoordelijkheden te delegeren aan de regionale overheden en gemeenten. De omgevingswet biedt daartoe nieuwe kaders en kansen.

Snelle bevolkingsgroei

Een andere belangrijke ontwikkeling is dat we harder gegroeid zijn dan we in 2008 dachten. Inmiddels zijn we de 200.000 inwoners al gepasseerd in 2014. En dat terwijl de recessie ook in Groningen hard toesloeg, waardoor de ontwikkeling van vooral Meerstad minder hard is gelopen dan gehoopt en we financieel fors hebben moeten afboeken. Het grootste deel van de bevolkingsgroei is dan ook terecht gekomen in de bestaande stad, met name door de toename van studenten en pas afgestudeerden.

Groter belang energietransitie

Sinds 2008 is het belang van de transitie naar een duurzame energievoorziening sterk toegenomen. Het klimaatakkoord van Parijs is daar -voor de nationale overheid- het bindende bewijs van. Na de beving van 2012 heeft een omslag plaatsgevonden in het denken over gaswinning: een toenemend besef dat het ook kansen biedt voor de positie van Groningen als koploper in de energietransitie, klimaatadaptatie en de economie.

Nieuwe omgevingswet

De nieuwe omgevingswet verplicht alle gemeenten een omgevingsvisie op te stellen. De omgevingsvisie neemt als ruimtelijk instrument de plek in van de structuurvisie. In de visie worden strategische keuzes gemaakt voor de toekomstige ontwikkeling van de gemeente. Vooruitlopend op de nieuwe omgevingswet maken we nu een omgevingsvisie voor Groningen: The Next City.

Gemeentelijke herindeling

In 2019 wordt de nieuwe gemeente Groningen gevormd door samenvoeging van de gemeenten Ten Boer en Haren met de bestaande gemeente Groningen. Het voorstel daartoe ligt inmiddels bij de Raad van State en naar verwachting volgt in het najaar van 2017 een definitief besluit.

Toenemende onzekerheid

De zekerheid waarmee ontwikkelingen van steden jarenlang kon plaatsvinden, heeft plaatsgemaakt voor een voortdurende dynamiek. Zo drogen financieringsstromen op en neemt de samenleving steeds vaker zelf initiatieven. Tegelijkertijd weten we niet wat er de komende jaren op ons af komt.

We kunnen de toekomst niet voorspellen. Hoe zal het gaan met de economie, met ons inwoneraantal, de vluchtelingenstromen, technologie? We streven naar maximale wendbaarheid om tijdig te kunnen inspelen op veranderende omstandigheden. Onze omgevingsvisie wordt daarom een adaptief document.

Belang van preventie bij sociale opgaven

In de vernieuwing van het sociaal domein (de drie decentralisaties), maar ook in het gezondheidsbeleid en op het gebied van onderwijsinnovatie leggen we steeds meer de nadruk op de voorkant van beleid: preventie. Het is belangrijk om de opgaven in het sociaal domein sterker te koppelen aan investeringen in de fysieke leefomgeving.

Op weg naar de nieuwe omgevingsvisie

Deze strategische koers is een belangrijke tussenstap op weg naar een nieuwe omgevingsvisie. Waar staan we nu in het proces en hoe ziet het vervolg eruit?

Startdocument en eerste gespreksronde

In het voorjaar van 2016 legden we in een uitgebreid participatieproces een startdocument voor aan een brede kring belanghebbenden en belangstellenden uit stad en regio. Centraal stond de vraag welke opgaven voor de toekomst we als prioriteit zien voor onze nieuwe gemeente. We kunnen constateren dat de vijf opgaven werden herkend en ondersteund (zie hoofdstuk 4). Daarnaast werden het inspelen op weersextremen en gezondheid genoemd als twee belangrijke opgaven voor de komende jaren.

Strategische koers en tweede gespreksronde

Als antwoord op de opgaven uit het startdocument beschrijven wij in dit document de richting die wij op willen met de omgevingsvisie. Hierin is de input verwerkt die wij ontvingen uit bijeenkomsten, acties, lezingen, enquêtes, gesprekken, onderzoeken en social media. We menen met het versterken van de Groningse leefkwaliteit een passend overkoepelend thema te hebben gevonden voor de omgevingsvisie. In het najaar van 2017 gaan we in een tweede, meer gerichte, gespreksronde toetsen of we hierbij de juiste strategische keuzes maken.

Ontwerp-omgevingsvisie en formele inspraak

We werken de inhoud van dit document voor een deel verder uit in de (ontwerp-)omgevingsvisie. Daarin verwerken we de wijzigingen, aanvullingen en andere reacties uit de tweede gespreksronde. Naar verwachting kan de ontwerp-omgevingsvisie begin 2018 worden vrijgegeven voor formele inspraak. We streven ernaar de definitieve omgevingsvisie voor de zomer van 2018 gereed te hebben.

Verdere uitwerking van deze strategische koers

Een deel van de inhoud van deze strategische koers zal zijn uitwerking krijgen in de omgevingsvisie. Maar de meeste uitwerking vindt daarna pas plaats: in deelvisies, gebiedsvisies of thematische beleidsnotities. Verder zal de omgevingsvisie in een later stadium worden uitgewerkt in een planologisch-juridisch omgevingsplan ter vervanging van de bestemmingsplannen.

Leeswijzer

In hoofdstuk 3 schetsen we het samenbindende thema voor de nieuwe omgevingsvisie: de Groningse leefkwaliteit. Deze werken we in hoofdstuk 4 verder uit. We grijpen daarbij terug op de vijf opgaven die we in het startdocument hadden benoemd. In hoofdstuk 5 lichten we de omgevingswaarden toe. Tot slot volgt in hoofdstuk 6 informatie over de verdere uitwerking en uitvoering.

3. Leefkwaliteit als samenbindend thema

In onderzoek naar de woonkwaliteit van steden in Europa prijkt Groningen aan de top naast steden als Hamburg, Kopenhagen, Oslo en Zürich, nog boven Amsterdam. Een succesvolle en aantrekkelijke regio biedt meer dan alleen werk. Het moet een plek zijn waar je wilt leven, omdat het er prettig is om te wonen, studeren, ontspannen, op te groeien, oud te worden, de natuur in te gaan en cultuur op te snuiven. Een aantrekkelijk leefklimaat is ook cruciaal om talent naar Groningen te halen en vast te houden. Het is een onderscheidende kwaliteit van Stad en omliggende regio.

De stad is zo populair geworden dat er inmiddels sprake is van een volstrekt overspannen woningmarkt. We zullen plannen moeten versnellen en op zoek moeten naar extra planruimte, maar wel met aandacht voor ruimtelijke kwaliteit. We willen een aantrekkelijke gemeente zijn, waar het prettig wonen en leven is voor iedereen. Niet alleen in de nieuwe gebieden, maar vooral ook in de bestaande stad.

Het belang van een hoge leefkwaliteit in de bestaande stad, ruimtelijk, sociaal én economisch, zien we ook steeds terug in de gesprekken die we met de stad hebben gevoerd. Een van de belangrijkste opbrengsten van de gespreksronde is dat mensen het gevoel hebben dat de leefkwaliteit onder druk komt te staan: steeds meer bouwprojecten, drukte op straat, optoppingen, minder bomen en groen. Tegelijkertijd is de waardering voor Groningen over het algemeen nog steeds erg hoog, zoals onder andere blijkt uit de Wijkcompassen.

Onze bewoners voelen zich het prettigst bij straten waar de menselijke maat geldt voor de omliggende bebouwing en straatprofielen, waar de vorm en inrichting van de openbare ruimte en de straat enigszins informeel is, waar de bomen en het groen een substantieel

en herkenbaar onderdeel vormen van het straatbeeld en waar (geparkeerde) auto's niet of beperkt in het straatbeeld voorkomen. We gaan ons daarom steviger inzetten om de goede leefkwaliteit die we hebben te behouden en zijn scherper op waar deze achteruit dreigt te gaan. We willen letterlijk meer groen en openbare ruimte maken in de bestaande, groeiende stad om tegemoet te komen aan de zorg van onze inwoners en om ruimte te maken voor ontmoeting. Voldoende middelen voor beheer horen daarbij.

Het versterken van de leefkwaliteit staat daarmee niet op zichzelf maar draagt bij aan het realiseren van bovenliggende doelen. Dit zijn:

- economische vitaliteit;
- inclusieve gemeente;
- duurzame en toekomstbestendige gemeente.

Economische vitaliteit

Mensen halen veel leefkwaliteit uit het hebben van werk. De economie van Groningen doet het in een aantal sectoren erg goed. Niet alleen is dat goed voor onze gemeente, het heeft zeer zeker ook een gunstig effect op het gehele Noordelijke urban daily system. We zijn booming op het gebied van start ups en onze kennis-economie draait op volle toeren. Toch zijn er nu niet genoeg banen om iedereen aan het werk te helpen. Het vergroten van de werkgelegenheid blijft daarom een thema voor het noorden. Een sterkere economie leidt tot meer banen, meer eigen regie, emancipatie voor kwetsbare groepen en ruimte voor talentontwikkeling. Een sterke concurrentiepositie en een steviger (inter)nationaal profiel zijn noodzakelijk om zodoende meer bedrijven naar Groningen te trekken. Niet alleen in de kennissector maar ook op andere terreinen, zoals de energie- en de maakindustrie.

Steeds meer zien we nieuwe werkgelegenheid ontstaan door zzp-ers en start ups en door de opkomst van de deeleconomie. Het belang van een goed netwerk wordt voor ondernemers nog belangrijker. Daarnaast is het belangrijk om voldoende bedrijvenlocaties beschikbaar te houden en onnodige en belemmerende regelgeving weg te nemen. Ook de economie moet hier kunnen wonen.

Als internationale kennisstad hebben we daarbij te maken met verdringing op de arbeidsmarkt: hoogopgeleiden en studenten die banen invullen voor lager of niet-opgeleiden. Deze verdringing is voor een deel onvermijdelijk als we kennisstad willen zijn en blijven. We zetten ons ervoor in dat we deze ongelijke concurrentie niet gaan terugzien op de woningmarkt.

Voor mensen zonder betaald werk kan leefkwaliteit bestaan uit het hebben van een zinvolle dagbesteding en een bijdrage leveren aan de maatschappij. Dat kan op heel veel manieren, bijvoorbeeld via vrijwilligerswerk en toegankelijke voorzieningen in de wijken. Belemmeringen daartoe willen we zoveel mogelijk wegnemen. We willen dat onze inwoners gezonder worden en langer in goede gezondheid leven. De medische zorg is daar onderdeel van maar minstens zo belangrijk is een fijne, gezonde leefomgeving en mentaal welbevinden door een actieve en gezonde levensstijl. Door actief te werken aan aantrekkelijke openbare ruimte die uitnodigt tot ontmoeting en bewegen, ook in de wijken, dragen fysieke maatregelen ook hier bij aan de sociale opgave.

Inclusieve gemeente

De stad is inmiddels zo populair geworden dat er sprake is van een serieus overspannen woningmarkt. In alle ranglijsten staat Groningen op de derde plaats na Amsterdam en Utrecht. Er is bij lange na niet genoeg (betaalbaar) aanbod om iedereen hier te laten wonen die er wil wonen. We willen voorkomen dat alleen de mensen die het nog kunnen betalen in Groningen kunnen wonen. Groningen is voor iedereen.

We zullen plannen moeten versnellen en op zoek moeten naar extra planruimte om in totaal 20.000 woningen te kunnen realiseren. Tegelijkertijd willen we een evenwichtig woningbouwprogramma. De wettelijke verplichting om energieneutraal te bouwen betekent ook een stedenbouwkundige opgave. We willen een aantrekkelijke plaats zijn, waar het prettig wonen en leven is voor iedereen. Dus verdichting en versnelling zal altijd gepaard moeten gaan met groei van het aantal sociale huurwoningen en woningen voor de middeninkomens. Ook willen we een mix van functies (wonen, werken en voorzieningen) en een kwalitatief hoogstaande openbare ruimte. Gemengde wijken, met woningen voor alle inkomens en met werkgelegenheid, sport en recreatie teruggebracht in de wijk zijn daarom het uitgangspunt. Ruimtelijke ingrepen dragen daarmee bij aan een inclusieve gemeente.

Leefkwaliteit en meedoen bestaat ook uit het hebben van een goede gezondheid. We werken al jaren samen met onze kennisinstellingen om de gezondheid van onze inwoners te vergroten en gezond ouder te worden (healthy ageing). Tegelijkertijd zien we dat de gezondheid van onze inwoners achter blijft bij het landelijk gemiddelde en dat er binnen de stad ook grote gezondheidsverschillen zijn.

In ons gezondheidsbeleid verschuift de nadruk steeds meer richting preventie en het stimuleren van gezond gedrag. Ons fietsbeleid is daar een sprekend voorbeeld van. We gaan structureel investeren in de ruimtelijke en sociale voorwaarden voor een gezonde, aantrekkelijke leefomgeving die uitnodigt tot ontmoeting, gezonde keuzes en een actieve levensstijl.

Duurzame en toekomstbestendige gemeente

In 2035 willen we energieneutraal zijn. De urgentie daarvan neemt alleen maar toe, ook gezien het akkoord van Parijs en het afbouwen van de gaswinning. We zullen daarom op zoek moeten naar duurzame energiebronnen. We zien dit als een regionale opgave waarin we samen met de provincie optrekken. Groningen kan de Nederlandse samenleving – ook na het aardgastijdperk – een belangrijk deel van de in ons land benodigde energie blijven leveren. En wel volledig duurzaam! Dat kan met een forse uitbreiding van windenergie op zee in combinatie met de ontwikkeling van technologie en infrastructuur voor 'stroom-naar-waterstof'. Beide sporen sluiten aan op twee sterke sectoren in de Groningse economie: de Eemshaven als energy port en de hoogwaardige infrastructuur en kennis op het gebied van gasdistributie en opslag. En bij de prominente rol die de provincie Groningen nu al speelt als producent van duurzame energie.

Door de klimaatverandering worden we steeds vaker geconfronteerd met extreem weer, waarbij hoge temperaturen en vooral extreme neerslag steeds gewoner worden. We zullen onze gemeente aan moeten passen en ons als inwoner, bedrijf en organisatie moeten voorbereiden op het veranderende klimaat. Een stedelijk gebied met veel ruimte voor groen en water is koeler en kan zware piekbuien

beter verwerken. Bebouwing die is voorbereid op extreme hitte helpt samen met aangepast gedrag bij het bestrijden van de gevolgen van klimaatverandering, denk aan ouderen in verzorgingstehuizen. Het klimaatneutraal maken van onze gemeente draagt ook bij aan de leefkwaliteit van onze binnenstad, wijken en bedrijventerreinen.

De leefkwaliteit wordt sterk bepaald door de wijze waarop mensen zich door onze gemeente verplaatsen. We zetten al sterk in op de fiets. We geven, met name in de binnenstad, de voetganger meer ruimte. We willen dit principe in de toekomst over de gehele stad toepassen. Dit betekent dat we prioriteit geven aan lopen, fietsen en Openbaar Vervoer en dat we autoverkeer alleen faciliteren waar dat noodzakelijk is. Intrawijk-verkeer willen we zoveel mogelijk over de ring leiden.

In het volgende hoofdstuk geven we aan wat het centraal stellen van de leefkwaliteit betekent voor de vijf opgaven uit het startdocument.

4. Van opgaven naar strategie

In het vorige hoofdstuk beschreven we het leidende thema voor de toekomstige ontwikkeling van onze gemeente: de Groningse leefkwaliteit. In dit hoofdstuk doen we voorstellen voor de richting van de stedelijke ontwikkeling als antwoord op de vijf opgaven uit het startdocument.

De vijf opgaven uit het startdocument:

1. Faciliteren groei van de stad.
2. De werkgelegenheid groeit mee in stad en regio.
3. De groeiende stad blijft leefbaar en aantrekkelijk voor alle inwoners.
4. De energietransitie wordt versneld.
5. Iedereen doet mee en helpt mee in een groeiende stad.

We constateren dat deze opgaven in de gespreksronde met de stad door iedereen worden herkend en ondersteund. Daarnaast werden klimaatadaptatie en gezondheid genoemd als twee belangrijke opgaven voor de komende jaren. We zien deze niet als aparte, zesde en zevende, opgaven maar beschouwen deze als integrale opgaven door de andere vijf heen.

We handhaven daarom bovenstaande indeling in dit document. We geven per opgave aan welke beleidskeuzes we op hoofdlijn maken. Dat doen we telkens aan de hand van drie onderdelen: Groningse kwaliteiten, relevante trends/ontwikkelingen en de strategie.

De strategieën werken we in deze nota niet verder uit. Dat komt in de omgevingsvisie zelf aan de orde en in de vervolgdOCUMENTEN daarop, zoals het omgevingsplan en in thematische beleidsnota's.

4.1. Faciliteren groei van de stad

We willen de verwachte groei van de stad faciliteren. We schatten in dat daarvoor zo'n 20.000 nieuwe woningen nodig zijn, alsook voorzieningen op het gebied van onder andere sport, welzijn en onderwijs. De groeiende stad heeft gevolgen voor de wijze waarop mensen zich verplaatsen, plekken waar zij elkaar kunnen ontmoeten, waar mensen hun inkopen kunnen doen en waar zij terecht kunnen voor medische zorg. Om de groei op te vangen staan we voor een stevige ontwikkelingopgave. We moeten letterlijk ruimte maken in de bestaande stad: voor een deel kunnen we dat realiseren op bestaande locaties, maar we zullen ook op zoek moeten naar nieuwe locaties. We houden vast aan het idee van de compacte stad. Kansen liggen er met name in de transformatiegebieden: huidige of voormalige bedrijventerreinen, vaak langs belangrijke waterwegen, die (geleidelijk) kunnen transformeren tot gemengde woon-werkgebieden. Onze belangrijkste infrastructuur-ingrepen ondersteunen deze ontwikkeling. We verdichten deze gebieden op zo'n manier dat deze ook klimaatbestendig zijn, voorzien in voldoende groen in de openbare ruimte, op daken en langs gevels.

Groningse kwaliteiten

Groningen is aantrekkelijk en populair: mensen willen er graag wonen en werken. Groningen heeft zich ontplooid tot een hoogwaardig woon-, werk-, voorzieningen- en cultuurcentrum voor de regio, aangevuld met bijzondere woonlocaties, recreatiezones en natuur in het buitengebied. Bereikbaarheid is een duidelijke kwaliteit van Groningen. Groningen behoort tot de steden met de meest duurzame mobiliteit. Het autobezit is er relatief laag: 60 procent van alle vervoersbewegingen in de stad vindt plaats op de fiets. Een andere kwaliteit van Groningen is

de openbare ruimte. Deze is letterlijk openbaar. 'Privaat' gebruik van die ruimte is niet op voorhand vanzelfsprekend.

Relevante trends en ontwikkelingen

- Groningen is één van de snelst groeiende steden van Nederland. Deze groei zet de komende jaren door. Er zijn verschillende prognoses gemaakt.
- Stedelijk wonen met voorzieningen binnen handbereik wordt steeds populairder. In de wereld, in Europa en ook in Nederland groeien de steden sterk.
- De structuur van de huishoudens verandert. Naar verwachting neemt het aantal alleenstaanden het komende decennium fors toe.
- Omdat de levensverwachting toeneemt, neemt de vergrijzing toe. Meer ouderen.
- Er komt steeds meer druk op de openbare ruimte in het centrum van Groningen.
- We zullen steeds meer vanuit onze woning gaan werken. Vanuit onze woningen kunnen we ook winkelen, recreëren en onderwijs volgen.
- Autobezit en -gebruik veranderen: elektrisch rijden, delen van vervoermiddelen, flexibel gebruik en leenconcepten. Betalen naar gebruik wordt de standaard.
- Energietransitie brengt onder andere een grote opgave voor de gebouwde omgeving met zich mee.

De strategie

- We willen de vraag naar grootstedelijke voorzieningen blijven faciliteren in en rond de binnenstad. De binnenstad 'binnen de diepenring' is daartoe te klein. Ook de directe schil daaromheen (zie het stedelijk model) beschouwen we functioneel als binnenstad. We kiezen daarmee vooralsnog niet voor een tweede voorzieningencentrum.
- We willen de woningbouwopgave van de gemeente als volgt opvangen:
 1. Versneld ontwikkelen Suikerfabriekterrein, in 2020 in plaats van 2023.
 2. Delen van Meerstad stedelijker ontwikkelen.
 3. Transformeren verouderde bedrijventerreinen met een mix van wonen-werken.
 4. Meer hoogbouw om de stad compact te houden, ruimte te houden en toch in hogere dichtheden te kunnen bouwen.
 5. Woningbouw in de grotere binnenstad voor alle doelgroepen.
 6. Bestaande nieuwbouwplannen versnellen en nieuwe naar voren trekken.
 7. Adaptief ontwikkelen met kleine deelplannen om tijdig te kunnen bijstellen, mocht de opgave wijzigen.
- Onze voorzieningen zoals scholen, sport en culturele voorzieningen groeien mee met de groei van de bevolking. We kijken in onze voorzieningenvisie nadrukkelijk hoe we onze bestaande voorzieningen meer kunnen laten aansluiten bij de specifieke behoefte in de wijken.
- We faciliteren een duurzame groei van de gemeente: alle groei is energieneutraal, gasloos en climate proof. Vooruitlopend op energieneutrale wetgeving voeren we woningbouw al uit volgens de Groningse standaard. Verdichting moet samengaan met intensief beleefbaar groen.
- Bij nieuwe woningbouwlocaties gaan we vanaf het begin sterker rekening houden met leefkwaliteit, door zoveel mogelijk parkeeroplossingen op eigen terrein te eisen, door de bestaande groencompensatieregeling verder aan te scherpen en daarbij rekening te houden met de effecten van klimaatverandering.
- We gaan in nieuwe gebieden minimumpercentages vaststellen voor schaarse woningen in de sociale huur en voor middeninkomens. Deze percentages leggen we vast in het Omgevingsplan.
- We waarderen ons cultureel erfgoed. Uitgangspunt is dat erfgoed op verschillende manieren kan bijdragen aan de kwaliteit van nieuwe ontwikkelingen.
- Onze nieuwe infrastructuur-investeringen richten we op de bereikbaarheid van de ontwikkelzones:
 1. De ombouw van de Westelijke ringweg.
 2. De ontsluiting van het Suikerfabriekterrein en andere transformatiegebieden.
 3. De verbetering van de bereikbaarheid van het UMCG, de oostelijke stadswijken en de Oosterhamrikzone langs het Oosterhamrikkanaal, inclusief een nieuwe busbaanbrug.
 4. De verbetering van de ontsluiting van het stationsgebied en de gebiedsontwikkeling aan de zuidzijde.

- We willen de groeiende stad bereikbaar houden voor de regio, onder andere door het beter benutten van bestaande infrastructuur, de ontwikkeling van hubs (zoals stations en P+R terreinen), gedragsbeïnvloeding zoals spitsmijden, meer in te zetten op de (elektrische) fiets en meer gebruik te maken van digitale technieken. Met slim combineren van regulier en doelgroepenvervoer, inzet op hubs en nieuwe brandstoffen (zoals elektriciteit en waterstof) houden we de exploitatie van het Openbaar Vervoer betaalbaar.

4.2. De werkgelegenheid groeit mee in stad en regio

We weten dat de bevolkingsgroei van de gemeente harder gaat dan de groei van de werkgelegenheid. Natuurlijk werken we als gemeente hard aan creëren van directe banen zoals via social return, maar onze invloed is in zekere mate beperkt. We zullen daarom meer dan ooit moeten inzetten op het scheppen van de juiste randvoorwaarden voor economische groei. Naast fysieke voorwaarden als infrastructuur en deregulering gaat het hierbij vooral om het faciliteren van het bedrijfsleven. De Groningse bedrijven zien graag dat de gemeente samenwerking stimuleert, netwerken helpt vergroten, innovatie aanjaagt, bijdraagt aan een sterkere profilering en een consistente, meerjarige lobby voert met een duidelijk verhaal.

Groningse kwaliteiten

'Groningen, een economie van betekenis'. Dat is de samenvatting van kenmerken die samen het onderscheidende verhaal vertellen van de economische regio Groningen. Groningen is sterk in sectoren waar sprake is van maatschappelijke uitdagingen die vragen om innovatieve doorbraken, zoals gezondheid en energie. In Groningen heerst een pioniersgeest. Er wordt volop geëxperimenteerd, nieuwe

dingen uitgeprobeerd. De jonge bevolking kent veel early adopters met aandacht voor trends. We doen het hier ook samen. Onderzoek en ondernemerschap kenmerken zich door samenwerking en het zoeken naar praktische oplossingen. De lijnen zijn kort.

Groningen is een gemeente vol jong, hoogopgeleid talent. Meer dan de helft van de bewoners is jonger dan 35 jaar. Het aandeel bewoners met een hoger en middelbaar opleidingsniveau bedraagt 85 procent. Mede op grond van deze kenmerken heeft Groningen zich weten te vormen tot een internationale kennisstad: een echte city of talent met veel innovatieve, kennisintensieve bedrijvigheid en kennis- en onderwijsinstellingen. Groningen kent een succesvol start up ecosysteem en is een hotspot voor start ups binnen de noordelijke provincies.

Vergeleken met andere steden kent Groningen een bovengemiddeld aantal start up activiteiten.

Het daily urban system illustreert de verbondenheid met de regio: de stad met zijn topvoorzieningen, de havens in de Eemsdelta en Delfzijl, de luchthaven van Groningen Airport Eelde, het chemiecluster in Delfzijl en de health hub in Roden. Groningen is het bestuurlijk centrum in Noord-Nederland en de motor voor economische ontwikkeling en werkgelegenheid in Noord-Nederland. Bovendien is de binnenstad zeer in trek bij winkelend publiek, toeristen en (jonge, hippe) bedrijven. Groningen behoort dan ook tot de top-3 van retailsteden in Nederland.

Relevante trends en ontwikkelingen

- Het internationale karakter van Groningen neemt toe, zowel door het groeiend aantal internationale studenten als internationale (kennis) werkers.
- Arbeid wordt meer en meer fluïde; tijd- en plaatsonafhankelijk. Flexibel werken beïnvloedt het stadsleven en de mobiliteit.
- Technologische oplossingen versnellen en beïnvloeden ons leven op alle terreinen.
- Connectiviteit wordt steeds belangrijker: snelle verbindingen met andere stedelijke regio's in Nederland en Europa, alsook digitale connectiviteit.
- Het opleidingsniveau blijft stijgen. Laaggeschoolde en MBO-banen verdwijnen steeds meer.
- Toenemende moeite van werkgevers in Nederland om jong getalenteerd personeel te vinden.
- De versterkingsopgave en energietransitie maken forse bijscholing van werknemers noodzakelijk, vooral op MBO-niveau.
- Stad en provincie houden een belangrijke positie als groen stopcontact voor Nederland.

Dit zijn de tien banen van de toekomst

Machines nemen de komende decennia veel werk van mensen over. Welke banen zullen overblijven?

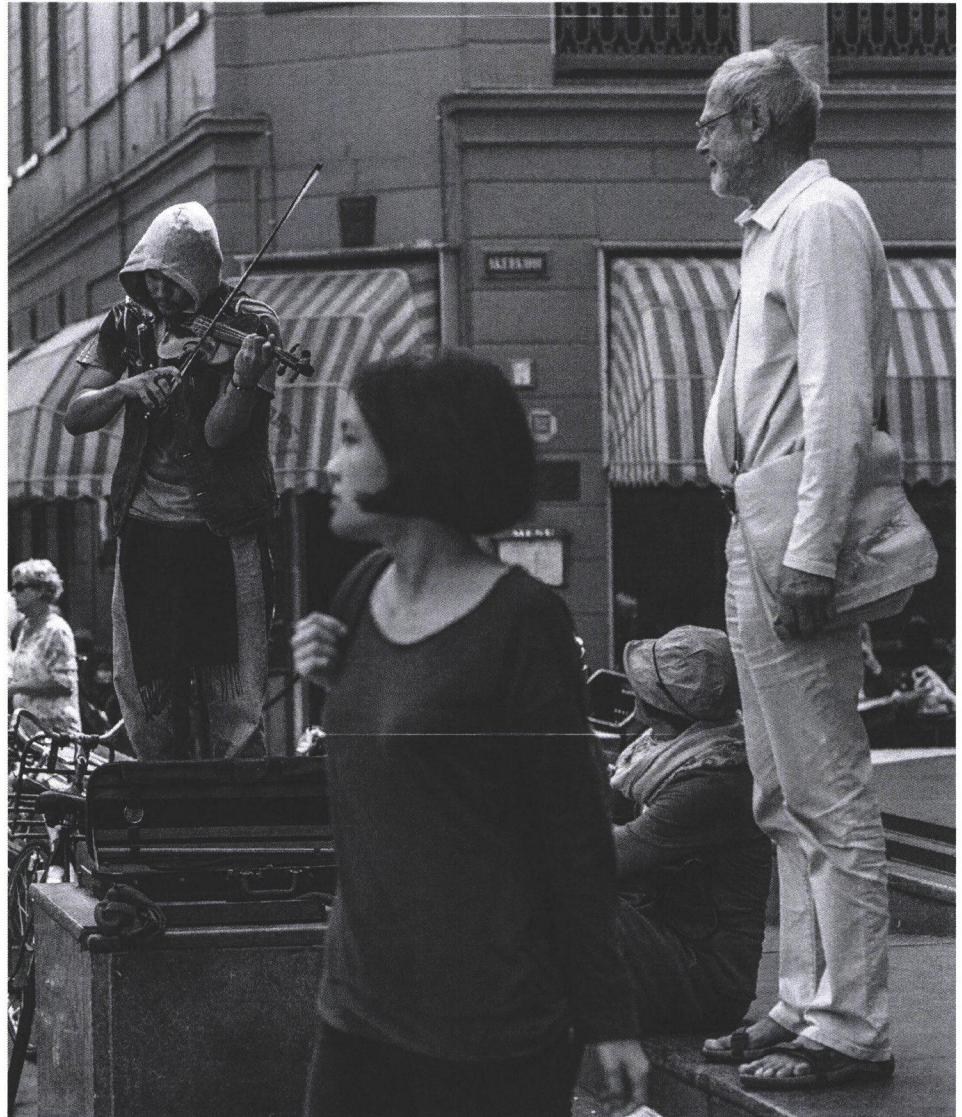
1. Cyber security-expert: beveiliging van systemen en data tegen hacking.
2. Virtual Reality-ontwikkelaar en Internet of Things-ontwikkelaar: implementatie nieuwe technologie.
3. Data scientist: verzamelen, opslaan en analyseren van data, data-wetenschap.
4. Zorgassistent: vergrijzing in Europa vraagt om toenemende zorgfuncties in de gezondheidszorg.
5. Digital marketing en design: creativiteit in idee, woord en beeld.
6. Logistiek management: sturing van wereldwijde afleverings- en supply chain-processen.
7. Human resources-professional: werving en selectie van talent; data-gedreven en zachte skills.
8. Losse klussen (de 'gig economy'): flexibel werken, vooral in de dienstensector.
9. Leraar: educatie, in ontwikkelingslanden en opkomend economieën; online-learning tools.
10. Kok: mensen moeten eten en vinden het leuk om uit eten te gaan.

Bron: *Dit zijn de tien banen van de toekomst. Mariano Mamertino, maart 2016.*

De strategie

- Onze werklocaties zijn bij de tijd: goed bereikbare ontmoetingsplaatsen met goede voorzieningen, snelle (digitale) verbindingen en tijd- en plaatsonafhankelijk werken. We gaan van mono- naar multifunctioneel gebruik: werken, wonen, verblijven, sporten, ontmoeten. Dat geldt ook voor de binnenstad, waar we een goede balans willen vinden en behouden tussen wonen, werken en recreëren.
- In de transformatiegebieden willen we voldoende ruimte beschikbaar houden voor startende bedrijven. Zo krijgen we gebieden waar wonen en bedrijvigheid naast elkaar kunnen bestaan. Waar door transformatie bedrijven moeten verplaatsen, zorgen we voor alternatieven.
- Naast veranderende eisen aan woon-werkmilieus willen we bestaande werkgelegenheid behouden en versterken. We gaan traditionele MKB-bedrijvigheid op bedrijventerreinen ontzorgen en het doorgroeien van deze bedrijven op hun eigen locatie mogelijk maken. Samen met de bedrijvenverenigingen maken we een revitaliseringsaanpak voor verouderde plekken.
- Bij transformatie naar gemengde gebieden moeten deze gebieden in de transitieperiode aantrekkelijk blijven om te zijn en in te investeren. De periode dat zo'n gebied wordt ontwikkeld duurt jarenlang. We werken niet aan een eindbeeld, maar aan gebieden in transitie.
- Om het netwerk van ondernemers te verbeteren faciliteren we initiatieven voor meer ontmoetingsplaatsen (third spaces), innovatiewerkplaatsen, broedplaatsen en bedrijfsverzamelconcepten. Die willen we vanuit de behoefte van onderaf laten ontstaan. We wijzen op voorhand geen locaties aan.
- We zetten met ster in op groene groei. Innovaties en groene bedrijven passen immers goed bij onze economische structuur (kennisinstellingen, jonge ondernemers). Ook willen we bestaande bedrijvigheid stimuleren meer te 'vergroenen' (bijvoorbeeld chemie).
- Verbetering van de aansluiting op de arbeidsmarkt begint bij goed onderwijs. Onze ambitie is om stad en provincie koploper te laten worden in kwaliteit van onderwijs, waarbij we de mogelijkheden van digitalisering maximaal benutten. Talentontwikkeling staat daarbij centraal. We willen de mogelijkheden voor digitalisering maximaal benutten. De kennis die in de stad over onderwijs aanwezig is, gaan we nog sterker verbinden aan de opgaven in de regio, naar analogie van de samenwerking tussen de ziekenhuizen van de Ommelander Ziekenhuisgroep en het UMCG.
- In internationaal perspectief zetten we een snelle verbinding tussen de Randstad en Hamburg via Groningen opnieuw op de kaart. Ons doel is de reistijd naar Amsterdam te halveren tot maximaal één uur. We willen testregio worden voor de hyperloop. We maken binnenkort een keuze of en hoeveel we als aandeelhouder investeren in de toekomst van Groningen Airport Eelde.

- We gaan de groen/blauwe schil direct rond de stad beter bereikbaar en beleefbaar maken. Ook willen we toeristisch-recreatief ondernemerschap in het gebied stimuleren, zodat Stadgers vaker het Ommeland intrekken en combinatiebezoek Stad-Ommeland toeneemt. We gaan de samenwerking op het gebied van toerisme tussen ondernemers in stad en regio versterken.
- Samen met onze partners gaan we de randvoorwaarden voor verdere internationalisering en digitalisering verbeteren: meer en betere huisvesting van internationale studenten en expats en betere integratie. We gaan bedrijven helpen slagen te maken in het verbeteren van hun digitale vaardigheden en bedrijfsvoering.
- In ons ruimtelijk en economisch beleid kweken we de randvoorwaarden voor een arbeidsmarktstrategie waarbij ook banen voor MBO-ers en voor mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt worden gecreëerd. Daarbij hebben we oog voor de verdringingseffecten met onze hoogopgeleide bevolking. We zetten in op ondersteunende banen in de dienstverlening. We gaan na hoe we de banen van de toekomst geschikt kunnen maken voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, en hoe we mensen kunnen opleiden of herscholen voor banen in bijvoorbeeld de bouw of het ambacht. We zetten in op meer samenwerking tussen het MBO en het bedrijfsleven voor het bevorderen van levenslang leren. We houden ruimte voor (nieuwe) maakindustrie. Verdere inzet op social return en sociaal ondernemerschap (social impact) vinden wij noodzakelijk.

4.3. De groeiende stad blijft leefbaar en aantrekkelijk voor alle inwoners

Groen, openbare ruimte, cultuurhistorie, water, verstilte plekken en ruimte om te spelen geven kleur aan de omgeving en aan de beleving van bewoners en bezoekers. Met meer aandacht voor de leefkwaliteit dragen we bij aan het welbevinden, sociale ontmoeting en de gezondheid van bewoners. Dat is hard nodig zodat iedereen meeprofiteert van de groeiende stad en om de dreigende tweedeling en terugvallen van wijken tegen te gaan. Leefkwaliteit begint bij de voordeur: daar vinden de meeste sociale ontmoetingen plaats.

Groningse kwaliteiten

In Groningen kun je stedelijk wonen met topvoorzieningen binnen handbereik. Groningen heeft alles van een kleine, veelzijdige metropool en biedt een ideale combinatie van werkgelegenheid, cultuur, historie, voorzieningen en leefklimaat. In de beloofbare, historische binnenstad krijgen voetgangers en fietsers nog meer ruimte. Er komen nieuwe wandelroutes bij, bredere fietspaden en de fietsenstallingen worden fors uitgebreid. Groningen is een monumentenstad en tegelijkertijd een stad van moderne architectuur en vernieuwing, tevens tweede culturele stad van Nederland. De compactheid, de schaal en de aanwezigheid van rust, ruimte en het landschap buiten de stad zijn sterk aanvullende kwaliteiten. Het landelijk gebied is binnen 15 fietsminuten bereikbaar vanuit de stad. Groningen is een veilige stad met schone lucht, schoon water en een lage CO₂-uitstoot. Groningen heeft ook veel water, dat alleen niet altijd even goed gezien, gebruikt en beleefd kan worden.

Relevante trends en ontwikkelingen

- Stadgers hechten in toenemende mate aan het belang van groene, leefbare straten en
- duurzaamheid. De herkenbaarheid en kwaliteit van het landschap worden steeds hoger gewaardeerd.
- Het klimaat verandert op lange termijn: het weerbeeld wordt extremer. De opwarming van de aarde zet gestaag door, met onder andere wateroverschot en hittestress als gevolg. Hierdoor krijgen we ook te maken met nieuwe opgaven op het gebied van gezondheid, wateroverlast, infrastructuur/bruggen, voedselproductie etc.
- Op het gebied van klimaatadaptatie gaat het Rijk sturender optreden richting gemeenten.
- Aantrekkelijkheid van de leefomgeving buiten de woning wordt steeds belangrijker. De behoefte aan ontmoetingsplaatsen naast wonen en werken neemt toe (third spaces).
- Er is een toename van sporters die geen lid zijn van een vereniging en die behoefte hebben aan sportplekken in de openbare ruimte.
- Mensen worden ouder en het aantal mensen met overgewicht neemt toe.

De strategie

- We maken de bestaand stad minder mono-functioneel door in te zetten op mixfuncties.
- We gaan meer ruimte creëren door minder ruimte te bieden voor parkeren op straat. Openbare ruimte is openbaar; parkeren in de openbare ruimte is niet langer vanzelfsprekend.

- We volgen nauwlettend de ontwikkeling van nieuwe technieken als zelfrijdende auto's omdat we nog niet weten hoe snel het gaat en wat de consequenties zijn voor de stedelijke mobiliteit.
- Voetgangers, fietsers en het Openbaar Vervoer hebben prioriteit boven autoverkeer. In de binnenstad heeft de voetganger het primaat. De fietser is hier te gast. We stimuleren doorgaand fietsverkeer om de binnenstad heen te fietsen. We verbeteren de slimme routes en de verbindingen met de regio. Doorgaand interwijk-verkeer neemt in de toekomst de ring om zo de geluids- en milieubelasting in de wijken terug te dringen en de wijken aantrekkelijker en leefbaarder te maken.
- We willen de openbare ruimte in de wijken inrichten voor ontmoeting. Samen met bewoners richten we de leefomgeving veilig en gezond in, aansluitend bij de wensen van de verschillende gebruikers.
- We willen bestaande, goed gewaardeerde groene ruimten open houden, zowel openbaar als privaat groen. We houden daarom strikt vast aan ons beleid om het volbouwen van binnenterreinen in het Centrum en de Oude Wijken niet meer toe te staan.
- We houden het groene gebied tussen Groningen en Ten Boer en tussen Groningen en Haren open. Hier staan we in elk geval tot 2040 geen nieuwe woningbouw toe. We gaan de eigen identiteit en vitaliteit van de dorpen behouden en waar nodig versterken. Bij de versterkingsopgave in Ten Boer is integrale dorpsvernieuwing het uitgangspunt.
- We maken Groningen klimaatbestendig door groen te versterken en water slim af te voeren. Gebieden en gebouwen die hittestress hebben willen we vergroenen, zoals met groene daken. We hebben ook de gebieden in beeld die bij hevige buien overstromen. Maar er is meer nodig om alle opgaven in beeld te brengen: hitte, droogte, water, gezondheid, natuur, landbouw. In 2019 gaan we daartoe een (wettelijk verplichte) stresstest uitvoeren. Vervolgens stellen we samen met alle betrokkenen partijen een uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie op (2020 gereed).
- In onze watervisie hebben we de ambitie geformuleerd om Groningen als stad aan het water te presenteren en de ruimtelijke, recreatieve en economische potentie van het water beter in te zetten. We willen het water beter beleefbaar en bereikbaar maken voor onze inwoners en bezoekers, de woonkwaliteit op het water verbeteren, meer levendigheid op het water creëren, de kansen voor recreatie vergroten en meer aandacht creëren voor de economische waarde van water.
- De Onlanden en Meerstad zijn onze grote waterbergingsgebieden, die sinds de wateroverlast van 1998 zijn ontwikkeld. We gaan ervan uit dat we met deze twee gebieden voldoende bergingscapaciteit hebben om (dreigende) extreme wateroverlast grootschalig op te vangen. Vooralsnog achten we meer grootschalige waterbergingsgebieden niet noodzakelijk.
- Evenementen dragen bij aan de leefkwaliteit en economische vitaliteit van Groningen. In de nota Strategisch Evenementenbeleid (2015) hebben we aangegeven hoe we onze positie als evenementenstad verder willen versterken, waarbij we ook

rekening hebben gehouden met het draagvlak onder inwoners voor evenementen gelet op bijvoorbeeld geluidsoverlast en slechte bereikbaarheid. De geluidsbepalingen voor evenementen zullen uiteindelijk in het omgevingsplan worden vastgelegd.

4.4. De energietransitie wordt versneld

Wij willen in 2035 energieneutraal zijn. Om dit doel te bereiken trekken we samen op met de regio en gaan we versneld op zoek naar alternatieven voor het aardgas. De gevolgen van de aardgaswinning maken dit extra urgent. Velen in Groningen voelen de noodzaak om een alternatief te vinden voor aardgas. Energietransitie is dan ook een speerpunt voor de overheden, veel bedrijven, kennisinstellingen en bewoners.

Groningse kwaliteiten

Als slimme energiestad vormt Groningen de spil van de Nordic City, een regionaal energienetwerk dat inspeelt op de specifieke kenmerken in dit gebied: de windrijke ligging aan zee, industrie en chemie in de Eemshaven en Delfzijl, de aanwezigheid van de beste landbouwgronden ter wereld, een uitgebreide kennisinfrastructuur rondom energie, samen met een centrale stad en verspreid liggende dorpen in een kwaliteitslandschap. Groningen levert energie aan Nederland en Noordwest-Europa.

Al meer dan honderd jaar komt de meeste energie uit Groningen: van turfsteken tot gas boren, windparken en waterstofstations. Klimaatverandering en energietransitie zijn voor Groningers dagelijkse realiteit. Groningers weten hoe urgent de transitie naar duurzame energie is. We zijn koploper in de energietransitie met de buurtgerichte aanpak om aardgasloos te worden, het energieloket 'Groningen Woont Slim' voor individuele inwoners, de inzet op duurzame warmte en de

inzet om met waterstof tot een systeemverandering te komen. Niet voor niets gaan Rotterdam en Groningen samen het internationale klimaatinstituut van de Verenigde Naties (Global Centre of Excellence for Climate Adaptation) huisvesten.

Relevante trends en ontwikkelingen

- Groningen aardgasloos en energieneutraal in 2035.
- De vraag naar lokaal geproduceerd, biologisch voedsel neemt toe.
- Investerings in waterstof als energiebron voor straks.
- Aandacht voor duurzame energie zoals zon, wind en aardwarmte.
- Met gebouwde omgeving kunnen inspelen op voorziene en onvoorziene ontwikkelingen qua energietransitie. De flexibele gemeente.
- Bewoners zijn zich meer bewust van energieverbruik en waar hun energie vandaan komt.
- Verwachting dat er vanuit het Rijk extra geld beschikbaar komt, onder andere ter ondersteuning van onze koploperpositie. Dit betekent een forse impuls op het gebied van werk, opslag en mobiliteit.
- Meer aandacht voor de circulaire stad: hoe zorgen we voor een circulair systeem waarin water, grondstoffen en afval een nieuw leven krijgen met hoge waarde?

De strategie

- Stad en regio lenen zich bij uitstek als proeftuin (experimenten, living labs) op het gebied van de energietransitie. Investerings in energietransitie en klimaatadaptatie moeten bijdragen aan de economische en ruimtelijke ontwikkeling van stad en land. We trekken daarin samen op richting Den Haag: het Gronings Bod voor Energietransitie is daar een uitstekend voorbeeld van. We willen de samenwerking de komende jaren verder uitbouwen.

- We gaan de warmtevoorziening de komende 15-20 jaar samen met betrokken partijen in de wijken aardgasloos maken. We maken hiervoor energieplannen per wijk. We verbinden deze opgave met de wijkvernieuwingsopgave 3.0 in de stad, klimaatadaptatie en de sociale opgave. De energietransitie gebruiken we als hefboom voor wijkontwikkeling. Daardoor kan er een heel ander beeld van de wijk ontstaan.
- We gaan de noordwestelijke wijken verwarmen met duurzame warmte. Daarnaast zetten we in op systemen voor warmte-koudeopslag (WKO), groene elektriciteit en andere nieuwe technieken.
- Elektrisch rijden en rijden op waterstof heeft de toekomst. Wij stimuleren dat er een laad- en tankinfrastructuur komt ten behoeve van elektrisch rijden en op waterstofgas.
- Zonne-energie blijven we actief stimuleren, zowel op daken als grootschalige zonneparken.
- Om onze energie neutrale ambitie te kunnen halen is naast zon, duurzame warmte en waterstof ook windenergie van belang. Geschikte en beschikbare ruimte in onze gemeente zetten wij voor windenergie in. Hiernaast zetten we samen met de provincie ook in op grootschalige windenergie boven de Wadden. Naast kansen voor het klimaat biedt windenergie grote kansen voor de economie, zoals werkgelegenheid door de bouw en het onderhoud van windturbines.
- De binnenstad wordt geheel emissieloos. De eerste stap is emissieloze binnenstadsdistributie in 2025.
- We willen dat bewoners en ondernemers zoveel mogelijk energie duurzaam en lokaal opwekken. Slimme systemen zoals smart grids stimuleren we.
- Naast technische maatregelen zetten we in op bewustwording en gedragsverandering

4.5. Iedereen doet mee en helpt mee in een groeiende stad

Een ongedeelde gemeente, met vitale wijken en zelfredzame burgers is een belangrijk uitgangspunt voor de wijze waarop we onze gemeente vorm geven. Naar landelijke maatstaven liggen onze wijken er goed bij. Toch zien we een concentratie ontstaan van kwetsbare groepen in bepaalde wijken, vaak met een hoog corporatief bezit. Dit doet zich vooral voor aan de noordzijde. Fysieke investeringen kunnen bijdragen aan de sociaal-maatschappelijke opgave in deze wijken: wijkvernieuwing 3.0.

Groningse kwaliteiten

De stad is een belangrijk centrum met topvoorzieningen op het gebied van onder meer onderwijs en zorg voor de brede regio. De gemeente, corporaties en steeds meer andere stakeholders weten elkaar goed te vinden, werken goed samen en delen dezelfde koers. Door intensieve en langdurige inzet op stads- en wijkvernieuwing staan onze wijken er momenteel relatief goed voor. In tegenstelling tot sommige andere steden is in Groningen geen sprake van sterke segregatie. Groningen is ook relatief veilig.

Trends en ontwikkelingen

- Vooral in de noordelijke wijken is sprake van verminderde leefbaarheid en lijken de voorzieningen de kwetsbare doelgroepen niet altijd te bereiken. Deze wijken blijven achter op de hoofdhema's uit de wijkkompassen: kwaliteit van de fysieke omgeving, sociaal-economische status, sociale leefomgeving en toekomstverwachting.
- De samenleving globaliseert. Tegelijkertijd hebben mensen meer behoefte aan sociale verbanden in de eigen wijk of buurt. Het belang van wijkaanpak op maat neemt toe.
- Hernieuwde inzet op gemengde wijken is groeiende.
- De samenstelling van de bewoners wijzigt de komende jaren sneller dan voorheen. Het aantal 65-plussers neemt in absolute aantallen het meeste toe.
- Er is een stijgende vraag naar sociale huurwoningen waarin op dit moment niet volledig kan worden voorzien.
- Van aanbodgerichte ondersteuning naar eigen regie en sociale veerkracht van bewoners.
- Er wordt in toenemende mate verband geconstateerd tussen ziekte en leefstijl/-omgeving.
- Meer aandacht voor zorgpreventie om de zorgconsumptie te verminderen.
- Transformatie in het zorgstelsel zorgt ervoor dat kwetsbare groepen langer zelfstandig blijven wonen, of eerder terugkeren naar een zelfstandige woning.
- Dreigend isolement voor kwetsbare doelgroepen zoals ouderen, verwarde personen, mensen die in armoede leven en mensen met een beperking.
- Meer aandacht voor de waarde van een zinvolle dagbesteding, zoals vrijwilligerswerk.

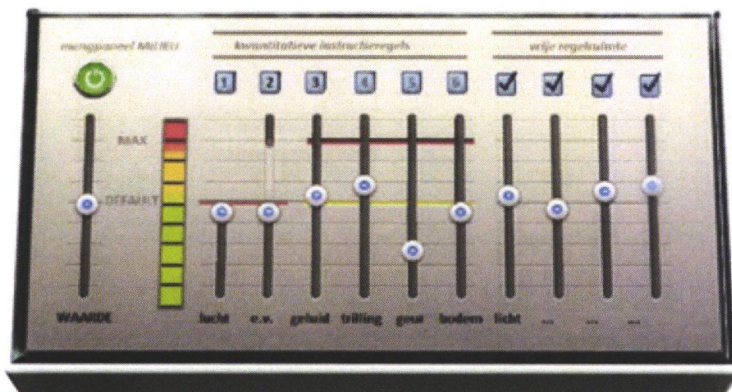
De strategie

- We zetten gericht in op fysieke maatregelen die participatie, ontmoeting en sociale contacten in de wijken stimuleren. Het is hierbij voor ons nog de vraag hoe we investeringen kunnen koppelen aan de participatieopgave.
We kiezen voor een inclusieve gemeente via een hernieuwde inzet op gemengde wijken. Daartoe maken we afspraken met betrokken partijen:
 1. Bij nieuwe ontwikkeling minimale percentages voor sociale huurwoningen en woningen voor middeninkomens.
 2. Evenwichtige spreiding van de huisvesting van bijzondere doelgroepen.
 3. Corporatieve en gemeentelijke projecten en investeringen koppelen en verbinden aan leefbaarheids-, gezondheids- en/of overlastopgaven. Investeringen in verduurzaming (het Gronings Bod), nieuwbouw en onderhoud dragen bij aan de leefbaarheid, zeker als deze worden gecombineerd met investeringen in de openbare ruimte.
 4. De integrale aandacht voor de vier prioritaire wijken (Selwerd, Beijum, De Wijert-Noord en Indische Buurt/De Hoogte) willen we verbreden naar andere wijken, zoals Vinkhuizen en Paddepoel.
- We stimuleren dat mensen meer regie gaan nemen over hun eigen woon- en leefsituatie. Met gemeentelijke programma's ondersteunen we dit.
- Het Openbaar Vervoer dient een belangrijk maatschappelijk doel waar het gaat om de bereikbaarheid van voorzieningen en connectiviteit met andere steden en gebieden.

- We willen gemengde woonmilieus die uitnodigen tot het aangaan en onderhouden van sociale contacten. Specifiek voor senioren en mensen met een beperking houden we rekening met toegankelijkheid, sociale veiligheid en de inrichting van de openbare ruimte.
- We gaan maatschappelijk vastgoed beter benutten (programmering) en beter bezetten.
- Niet elke buurt heeft behoefte aan precies dezelfde voorzieningen. Dat is maatwerk.
- Voor maatschappelijke activiteiten en ontmoeting zoeken we ook aansluiting bij niet-gemeentelijk vastgoed, zoals verzorgingstehuizen, scholen, bibliotheken, bedrijven. Het overaanbod aan gemeentelijk maatschappelijk vastgoed gaan we mogelijk inzetten voor andere functies dan alleen een maatschappelijke functie.
- De sportvoorzieningen die nu nog in de wijken liggen houden we daar. Nieuwe woningbouw op bestaande sportvelden vinden we niet wenselijk. Sport heeft niet alleen een recreatieve en gezondheidsfunctie, maar draagt ook bij aan versterken van de sociale samenhang in een wijk. We gaan de openbare ruimte sportiever maken (benutten actieve mogelijkheden van parken en openbaar groen) en sportieve ruimte meer openbaar maken (openstelling sportparken).

5. Omgevingswaarden

De omgevingswet biedt de mogelijkheid tot het vaststellen van omgevingswaarden voor bepaalde gebieden en het aangeven van bestuurlijke afwegingsruimte. Illustratief daarvoor is het zogeheten mengpaneel, waarbij afhankelijk van de opgave een schuifje (en dus de regelgeving) verder opengezet kan worden en een ander schuifje dichter gezet kan worden.

We hebben de schoonste lucht van alle grotere steden in Nederland. Door het vasthouden aan de compacte stad, ons succesvolle mobiliteitsbeleid en onze regionale ruimtelijk-economische structuur (veel kenniseconomie, weinig vervuilende industrie en een relatief dunbevolkte regio met vrijwel geen intensieve veehouderij) scoren we goed op onze luchtkwaliteit. Dit geldt zowel voor de stikstofuitstoot als de concentraties fijnstof. We hebben geen enkele locatie in de gemeente waar de norm overschreden wordt. We willen onze luchtkwaliteit in de toekomst nog verder verbeteren. Dit gaan we doen door bijvoorbeeld nog meer in te zetten op de fiets, elektrificatie van de bussen, duurzame mobiliteit, groen in de gemeente en een emissieloze binnenstad.

Bij elke infrastructurele ingreep verbeteren we sowieso de geluidsbelasting omdat daarvoor strengere normen gelden dan in de bestaande situatie. In 2018 gaan we het nieuwe 'Actieplan wegverkeerslawaaai gemeente Groningen' vaststellen voor de periode 2018-2023. Daaruit zal moeten blijken of er aanvullende maatregelen nodig zijn op het gebied van geluid. Qua externe veiligheid en geur is de problematiek in Groningen te overzien. Qua bodemvervuiling hebben we de locaties goed in beeld en is de situatie eveneens beheersbaar.

Er is daarom geen reden nu al generieke omgevingswaarden vast te stellen die afwijken van de landelijke normen. We bepalen voorlopig per situatie onze afwegingsruimte en gebruiken experimenteerterreinen om eventuele belemmeringen weg te nemen. We gaan daartoe de komende jaren in het kader van het Omgevingsplan experimenteren en kennis opdoen. In ontwikkelgebieden gaan we onze afwegingsruimte maximaal inzetten om ontwikkelingen mogelijk te maken.

Daarnaast hebben we te maken met trillingen, veroorzaakt door de aardbevingen. In provincie en stad worden we geconfronteerd met geïnduceerde trillingen als gevolg van de gaswinning in het Groningenveld. Samen met andere gemeenten en de provincie strijden we ervoor de gaswinning terug te brengen naar een veilig en verantwoord niveau. De rijksoverheid is verantwoordelijk voor de besluitvorming omtrent de toegestane hoeveelheid gaswinning en dientengevolge voor de veiligheid van onze inwoners.

In Ten Boer speelt de versterkingsopgave. Onze insteek is om deze opgave niet alleen vanuit de directe versterkingsproblematiek te beschouwen, maar integrale dorpsvernieuwing als uitgangspunt te nemen.

De dorpen moeten economisch en sociaal sterker uit de versterkingsoperatie komen.

Daarnaast vinden wij dat een level playing field met de rest van Nederland het uitgangspunt moet zijn. Het kan en mag niet zo zijn dat de ruimtelijk-economische ontwikkeling van Groningen belemmerd wordt doordat er zich hier aardbevingen voordoen. Een heldere compensatieregeling voor meerkosten in de nieuwbouw blijft dan ook het uitgangspunt.

Geen gebiedsomgevingswaarden, wel sturingsniveaus

Zoals gezegd stellen we nu geen omgevingswaarden vast op thema's als bodem, geluid en luchtvervuiling. Wel zijn we voornemens onderscheid te maken in sturingsniveaus per gebieden. Dit hebben we met de Nota Ruimtelijke Kwaliteit in gang gezet en bijvoorbeeld al toegepast in de nieuwe welstandsnota. We willen dit nu breder op de gemeente toepassen in het gehele fysieke domein. Daarbij willen we globaal de volgende gebieden en kaders hanteren:

- Binnenstad: hier houden we vast aan een hoog sturingsniveau. Dit vinden wij noodzakelijk vanwege de druk op de binnenstad, de vele conflicterende belangen en de hoge historische waarde van de binnenstad.
- Oude wijken: in deze wijken is het uitgangspunt dat we ruimte willen geven waar dat kan, maar ook streng zullen zijn als dat moet. Voorbeeld: ruimte voor wonen en werken om gemengde wijken te bevorderen, ruimte voor initiatief, welstand meer wijkgericht, maar tegelijkertijd houden we vast aan ons kamerverhuur- en groenbeleid en de eisen voor beschermd stadsgezicht.

- In naoorlogse wijken hanteren we dezelfde benadering.
- Op de bedrijventerreinen zetten we de lijn van Europapark en Westpoort ('De Rode Loper') voort om initiatieven te faciliteren en ontwikkelingen mogelijk te maken.
- In de toekomstige ontwikkelgebieden gaan we maximaal gebruik maken van mogelijkheden in de omgevingswet om gemengde ontwikkeling mogelijk te maken. Juist omdat we hier gemengde woon-werkmilieus voor ogen hebben, zullen we onze afwegingsruimte voor milieunormen (zoals geluid) indien nodig gaan inzetten om bepaalde functies (zoals wonen) mogelijk te maken.
- We zijn zuinig op de groene ruimten in de gemeente en staan daar geen nieuwe functies in toe, behalve als deze een bijdrage kunnen leveren aan de beleving, aan het toerisme of aan de recreatiefunctie van het gebied. Denk daarbij aan een paviljoen in een park of een toeristisch-recreatieve bestemming in de stadsrandzone.

Deze indeling en de waarden die daarmee samenhangen gaan we in de definitieve omgevingsvisie nader uitwerken en verfijnen.

6. Verdere uitwerking en uitvoering

In deze strategische koers geven we de hoofdlijnen van beleid aan. Een deel van de uitwerking zal in de omgevingsvisie een plaats krijgen. De meeste uitwerking zal echter daarna pas plaatsvinden: via deelvisies (zoals bijvoorbeeld een nieuwe woonvisie) of gebiedsvisies.

Flexibiliteit

We zijn voornemens de omgevingsvisie elke twee jaar te actualiseren. Het kan zijn dat de visie aangepast moet worden door gewijzigde inzichten op een thematisch beleidsveld of in een bepaald gebied. Daarmee wordt de omgevingsvisie geen star document, maar kan deze flexibel worden ingezet om vorm te geven aan de ambities over een langere termijn met een mogelijk veranderende tijdgeest. Wat steeds overeind blijft, zijn de hoofdlijnen van de ambities en daarmee de stippen op de horizon.

Monitoring

Een flexibele omgevingsvisie vraagt wel een continue inzet op monitoring en evaluatie, alsook op bewustwording van het belang van goede, consistente meerjarenmonitoring en -evaluatie.

Omgevingsplan

De verankering van de omgevingsvisie vindt plaats door het vaststellen van het omgevingsplan. Het omgevingsplan vormt de planologisch-juridische uitwerking van de omgevingsvisie. Ons doel is uiteindelijk één omgevingsplan te hebben voor de hele gemeente. Daar gaan we de komende jaren geleidelijk naar toe werken.

Om van The Next City naar een omgevingsplan te komen hebben we een tussenstap nodig. We denken daarbij aan het opstellen van gebiedsprofielen of gebiedsgerichte uitwerkingen. In zo'n gebiedsgerichte uitwerking leggen we alle beleid voor de fysieke leefomgeving naast elkaar en bepalen dan de gewenste ontwikkelrichting als basis voor het gemeentelijk omgevingsplan. De omgevingswaarden zoals omschreven in hoofdstuk 5 zijn hiervoor leidend.

Om alvast te oefenen met het omgevingsplan gaan we pilots uitvoeren. We willen deze pilots zodanig kiezen dat we er ook echt van leren, we gaan geen twee systemen naast elkaar gebruiken. We sluiten bij de keuze van de pilots aan bij de actualiteit. Ook kiezen we ervoor te beginnen met eenvoudige gebieden.

Financiering

In de Gemeentebegroting 2017 is besloten tot de vorming van een Stedelijk Investeringsfonds (hierna: SIF), bestemd voor fysieke investeringen in gebiedsontwikkeling. Dit fonds is bedoeld voor de financiering van stedelijke vernieuwings- en of ontwikkelingsprojecten die bijdragen aan de stedelijke ontwikkelingsopgave en/of uitvoering van de omgevingsvisie. Aan dit besluit lagen meerdere overwegingen ten grondslag:

- Alle prognoses geven aan dat de gemeente de komende jaren fors zal blijven groeien. Om deze groei op te kunnen vangen hebben we een acute woningbouwopgave van 20.000 woningen tot 2030. Die groei is alleen te realiseren als we randvoorwaardelijk investeren. Niet alleen in de stadsuitleg en inbreiding door transformaties binnen bestaand stedelijk gebied, maar ook in de bereikbaarheidsopgave. Daarnaast blijft wijkvernieuwing nodig om de gemeente leefbaar en aantrekkelijk te houden voor de huidige bewoners en nieuwkomers uit binnen- en buitenland.
- Voorheen brachten we veel van deze investeringen onder in grondexploitaties. Maar sinds 2016 mogen bovenwijkse investeringen die niet toerekenbaar zijn volgens het Besluit Begroting en Verantwoording niet meer ten laste komen van grondexploitaties. Ze moeten worden betaald uit algemene middelen, waar bovendien een structurele dekking tegenover moet staan: structurele lasten dienen structureel gedekt te worden zodat er later geld is voor vervangingsinvesteringen.

- Terwijl er op grond van deze twee overwegingen een noodzaak is om (zelf) meer te investeren dan voorheen, is tegelijkertijd het aantal externe dekkingsbronnen weggevallen of sterk verminderd: er zijn geen mogelijkheden meer bij corporaties om bij te dragen aan openbare ruimte (zoals voorheen in de wijkvernieuwing), en er zijn nauwelijks nog subsidiemogelijkheden. Zo bestaat het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV) niet meer en zijn ook de mogelijkheden voor het dekken van fysieke investeringen met Europees geld (met name EFRO) verdwenen. Het RSP-geld zal rond 2020 eindigen.

Omdat het SIF voor een belangrijk deel beschouwd kan worden als opvolger respectievelijk vervanger van het ISV, sluiten we voor het SIF zoveel mogelijk aan bij de doelen van het ISV. Dat wil zeggen dat bestedingen uit het SIF moeten bijdragen aan:

- de fysieke kwaliteit van de leefomgeving;
- bereikbaarheid, mobiliteit en logistiek;
- de kwaliteit en differentiatie van de woningvoorraad: aanpassingen in verband met doelgroepenbeleid, binnenstedelijk wonen en wonen op het water;
- een gezonde en duurzame leefomgeving in het algemeen en met betrekking tot bodem, geluid en lucht in het bijzonder;
- fysieke investeringen in duurzaamheid, klimaatadaptatie en energietransitie.

We stellen een stedelijk meerjareninvesteringsprogramma op, op basis van de bekende programma's en opgaven die eerder door het college en de raad zijn geformuleerd. Jaarlijks herijken we dit meerjareninvesteringsprogramma en de daarvoor benodigde middelen van het SIF. We leggen daarbij nadrukkelijk de link met het nieuwe

situationele grondbeleid. Instrumenten uit het grondbeleid kunnen bijdragen aan het realiseren van de doelen uit The Next City en het SIF. We zullen per situatie zorgvuldig afwegen of en zo ja, welke instrumenten we uit het grondbeleid inzetten om onze doelen te kunnen bereiken.

Kader bewonersparticipatie

Met de klankbordgroep The Next City van de gemeenteraad wordt gewerkt aan de ontwikkeling van een participatiekader. Met dit document wil de gemeenteraad van Groningen vooraf kaders gaan vaststellen over bewonersparticipatie bij ruimtelijke projecten, conform de uitgangspunten van de omgevingswet. We gaan het participatiekader in een later stadium vertalen naar concrete vereisten aan onszelf en aan initiatiefnemers. Denk daarbij aan indieningsvereisten, aan spelregels ten aanzien van draagvlak en aan verwerking in projectplannen, startaanvragen, college- en raadsvoorstellen. Daarnaast bezien we of het participatiekader niet alleen voor het fysiek domein maar gemeentebreed kan worden toegepast.

Vervolgproces

In het najaar van 2017 gaan we nogmaals in gesprek met de stad en de regio om te toetsen of we de juiste keuzes maken voor de toekomstige ontwikkeling van de gemeente. We verwerken de reacties in een ontwerp-omgevingsvisie die naar verwachting begin 2018 wordt vrijgegeven voor formele inspraak. We streven ernaar de definitieve omgevingsvisie voor de zomer van 2018 gereed te hebben en deze in principe om de twee jaar te actualiseren.

Gemeente Groningen - Next City - Rol gemeente in participatief werken

Concept september 2017, zoals besproken in klankbordgroep The Next City

1. Inleiding: uitgaan van de kracht van de samenleving als principe

Het Next City visiedocument schetst de ontwikkelrichtingen die Groningen voor stad, ommeland en gemeenschap wil inslaan. Het beschrijft het 'wat'. Deze paragraaf staat stil bij 'hoe' de gemeente Groningen dat wil realiseren. Daarbij staat het volgende principe voorop: "*uitgaan van de kracht van de samenleving.*"

De gemeenschap van Groningen is een krachtige gemeenschap. Die kracht zit in de haarvaten van de mensen zelf. Iedereen in Groningen heeft er veel profijt van als de kracht van de gemeenschap leidt tot mooie resultaten in de publieke ruimte. Met dure woorden heet dat zelfsturing of participatie. Maar feitelijk betekent het dat Groningse inwoners, bedrijven, organisaties en verenigingen zelf zo veel mogelijk vorm geven aan hun leefomgeving: de stad en het ommeland.¹

De opdracht aan de gemeente is om die kracht van de gemeenschap zo goed mogelijk te laten ontplooiën. Daar waar het kan en lukt, staat de gemeenschap dus zelf aan het roer. Dat is voor de gemeentelijke overheid niet altijd gemakkelijk of natuurlijk. De gemeente komt uit een traditie van 'zorgen voor' en 'zorgen dat'. Dat wordt steeds meer *gezamenlijk zorgen voor*, of zelfs *niet mee bemoeien want de gemeenschap zorgt voor*.

Wat is dan de gemeentelijke rol? De gemeente heeft altijd een rol in de publieke ruimte. Als overheid is zij immers het democratisch gelegitimeerde gezag. De centrale vraag is: hoe kan zij dat gezag van waarde laten zijn in een samenleving die zelf (mede) vorm geeft aan die ruimte. We zien zes manieren:

1. Door zorg te dragen voor het algemeen belang, daar waar dat niet vanzelf gaat.
2. Door zorg te dragen voor het meewegen van de belangen van alle belanghebbenden in onze gemeenschap, daar waar de gemeenschap het zelf oplost.
3. Ook heeft de gemeente eigen speerpunten en belangen die zij actief probeert te realiseren in de Groningse gemeenschap. Ze is dus zelf een actieve speler in 'het Groningse'.
4. Soms moet de gemeente scheidsrechter zijn. De gemeenschap komt er niet altijd zelf uit. Vaak zijn belangenconflicten dan te heftig en tegenstrijdig. De gemeente neemt dan een beslissing.
5. De gemeente is soms handhaver. Regels die we gezamenlijk afspreken, vragen om handhaving.
6. En er zijn en blijven vele terreinen waarop grote delen van de Groningse gemeenschap van de overheid verwacht dat ze het gewoon zelf goed regelt: bijvoorbeeld schoon, heel en veilig in de buitenruimte, kwalitatief goede voorzieningen en goede gemeentelijke dienstverlening.

2. Doel van dit beleidskader: houvast bieden bij participatief werken

De gemeente Groningen heeft behoefte om haar eigen handelen en optreden bij participatie van houvast te voorzien. Hoe gaat zij om met de kracht van de gemeenschap? hoe reageert ze op initiatieven vanuit die gemeenschap? En hoe neemt ze zelf initiatief?

¹ Die kracht kan op alle terreinen betrekking hebben. Of dat nu gaat om voor elkaar zorgen en solidariteit (bijv. broodfondsen, mantelzorg, kinderopvang, buurtzorg of taallessen en opvang van migranten), werk en economie (bijv. nieuwe collectieven in de energie, in de zorg, in de bouw of in de horeca) of in de ruimtelijke inrichting van onze gemeente (bijv. buurt- en wijkplannen, groenonderhoud, kunst in de buitenruimte of het aantrekkelijker maken van onze stad).

Daarom stelt de gemeente dit beleidskader op: houvast bieden. Dit kader gaat dus over hoe de gemeente in Groningen participatief wil werken: het in samenwerking tussen de Groningse gemeenschap en de Groningse lokale overheid werken aan oplossingen voor grote en kleine maatschappelijke vraagstukken.

Vanuit de gemeentelijke ruimtelijke taken is er nog een extra aanleiding voor dit beleidskader. De Omgevingswet zal de gemeentelijke werkwijze in het ruimtelijk domein immers veranderen. De samenleving komt nog veel nadrukkelijker aan zet. Zij zal initiatieven gaan nemen, ondernemers en ontwikkelaars moeten zelf aan de slag met belanghebbenden om steun voor plannen te krijgen en de gemeente krijgt een andere, minder trekkende rol. Deze wet schrijft dan ook voor dat beleidskaders als het omgevingsplan participatief tot stand moeten komen. Ook Groningse initiatiefnemers moeten na ingang van de Omgevingswet al bij de vergunningaanvraag aantonen dat hun plan op draagvlak kan rekenen en in samenspraak met belanghebbenden is ontwikkeld. Dit is een zogenoemd indieningsvereiste. Het maakt van participatie op dit beleidsterrein een primair uitgangspunt dat ook vraagt om het nemen van verantwoordelijkheid als gemeente door houvast en kaders te bieden.

Groningse definitie van participatie

We spreken over participatie, indien de (besluitvorming over) de vormgeving van de publieke ruimte niet uitsluitend in handen is van de vertegenwoordigende organen, maar burgers en andere maatschappelijke actoren daarbij zijn betrokken. We onderscheiden op hoofdlijnen vier verschillende verschijningsvormen van participatief werken:

- *Participatief denken* → het resultaat is een idee/visie/concept/agenda/ontwerp. Dit kan variëren van het betrekken van de samenleving bij het opstellen van beleidsvisies (Next City) tot aan de mogelijke inrichting van woonwijken en dergelijke.
- *Participatief besluiten* → het resultaat is een gelegitimeerd besluit over regels (wat mag wel, wat niet, waar/wanneer/wie mag het?), prioritering (wat eerst, wat later?) en/of allocatie van middelen (mens/geld/tijd)
- *Participatief doen* → resultaten zijn concrete uitkomsten in onze gemeenschap, variërend van bijvoorbeeld (in het ruimtelijk domein) de aanleg van een rotonde, de realisatie van een nieuwbouwwijk, de herinrichting van de Grote Markt tot het groenonderhoud in het Noorderplantsoen.
- *Participatief leren* → resultaten zijn inzichten, procesverbeteringen of aanpassingen in rolopvattingen van betrokken partijen (waaronder nadrukkelijk ook wijzelf als gemeente)

3. Aard van dit beleidskader: aansluiten bij variëteit

De gemeente stelt dit beleidskader met terughoudendheid op. Participatief werken kan vooral veel opleveren als er vrijheid is voor de samenleving en de gemeente om telkens te zoeken naar de best passende wijze van samenwerking. Participatief werken is bij uitstek maatwerk. Elk vraagstuk, elke groep 'participanten' (waaronder de gemeente), elke lokale situatie vraagt om een eigen mix van aanpak, doelstellingen en insteek met betrekking tot participatief werken. Wat werkt in het centrum, werkt wellicht niet in Beijum of in Paddepoel. En wat effectief is in het ruimtelijk domein, werkt wellicht minder in het sociaal domein en vice versa.

Dit kader is dan ook niet bedoeld om de inhoudelijke mogelijkheden van de samenwerking tussen gemeenschap en overheid op voorhand te beperken, maar om de gemeente als speler in die samenwerking voorspelbaarder en betrouwbaarder te maken. De gemeenschap, maar ook de

gemeentelijke organisatie en het bestuur, hebben recht op het weten wat ze van de gemeente mogen verwachten. Dit kader biedt daarom twee soorten houvast:

1. Een denk- en benaderwijze voor de rol die de overheid hoort te spelen. Dit is een wijze die de gemeente wil meegeven aan de samenleving en zichzelf.
2. Uitgangspunten. We schetsen de uitgangspunten waarbinnen we vinden dat participatie plaats hoort te vinden.

4. Groningse denkwijze over de rol die de overheid hoort te spelen

De gemeente gaat de komende jaren –gelukkig!- meer en meer geconfronteerd worden met initiatieven uit de gemeenschap, en zal zelf ook in toenemende mate initiatieven nemen die ze samen met de gemeenschap wil realiseren. De gemeente wil vanuit één bril kijken naar die initiatieven (wie ze ook opzet) en participatief werken. Dat vergroot de kans dat de samenleving snapt wat ze aan de gemeente kunnen hebben, wat ze van de gemeente mogen verwachten en wat de eigen verantwoordelijkheid van de gemeente is. Het maakt het voor de gemeente mogelijk om scherp te zijn op haar eigen rol. Hieronder wordt beschreven hoe de gemeente Groningen wil aankijken tegen participatief werken en initiatieven

Voorop staat dat de samenleving en gemeente geen gescheiden werelden moeten zijn. Dus daar waar we hieronder spreken van een analyse die de gemeente maakt, dan doet ze dat waar mogelijk in samenspraak met het initiatief of de betrokkenen. In die zin streven we nadrukkelijk na dat we samen participatief werken willen organiseren.

De allereerste vraag die we ons stellen is: wie neemt er eigenlijk het initiatief? Elk idee, elk project en elke oplossing start ergens. Wáár het traject start, doet er zeer toe, ook met betrekking tot de rol van de gemeente.

- Optie 1: de samenleving neemt het initiatief. Zij gaan met elkaar aan de slag en benaderen, al dan niet in het begin, de gemeente. De gemeente zal met een afweging moeten komen over hoe het initiatief tot een succes kan worden, óf ze mee gaat doen en hoe zij zich tot het initiatief wil verhouden. De gemeente begint het antwoord op die vragen bij het beschrijven van het speelveld. Daarbij geldt dat de gemeente zoveel mogelijk aansluit bij de leefwereld van het initiatief, waar mogelijk al veel bekend is over het speelveld. Dat wat er al ligt is voor ons startpunt. We gaan het werk van het initiatief niet dunnetjes over doen.
- Optie 2: Neemt de gemeente het initiatief (bijvoorbeeld voortkomend uit een politieke wens of een gemaakte afspraak), dan start het denken bij het resultaat en doel dat de gemeente wil behalen. Ook hier geldt: zodra de analyse rond is, is het zaak om samen met betrokkenen in de samenleving verdere stappen te zetten.

De tweede vraag is hoe de rol van de gemeente concreet vorm gaat krijgen. In andere woorden: voor welke inrichting voor het participatief werken kiezen we? Uitgangspunt is daarbij altijd dat de inrichting moet passen bij het vraagstuk. In onze denkwijze bestaat die inrichting uit drie wezenlijke elementen waarop de keuze voor een participatieve werkwijze gebaseerd moet worden:

1. Het speelveld – wie doen er mee? Wie neemt het initiatief? Welke regels gelden?
2. Het soort vraagstuk – is het vraagstuk complex of simpel? En in welke fase zit het vraagstuk?
3. Het beoogde doel en resultaat – wat willen we bereiken? Waarom werken we participatief?

Het totale resultaat van de analyse van speelveld, vraagstuk en doel/resultaat leidt tot een afweging over wat de rol, opstelling en inzet van de gemeente wordt. De afweging van de gemeente bestaat in

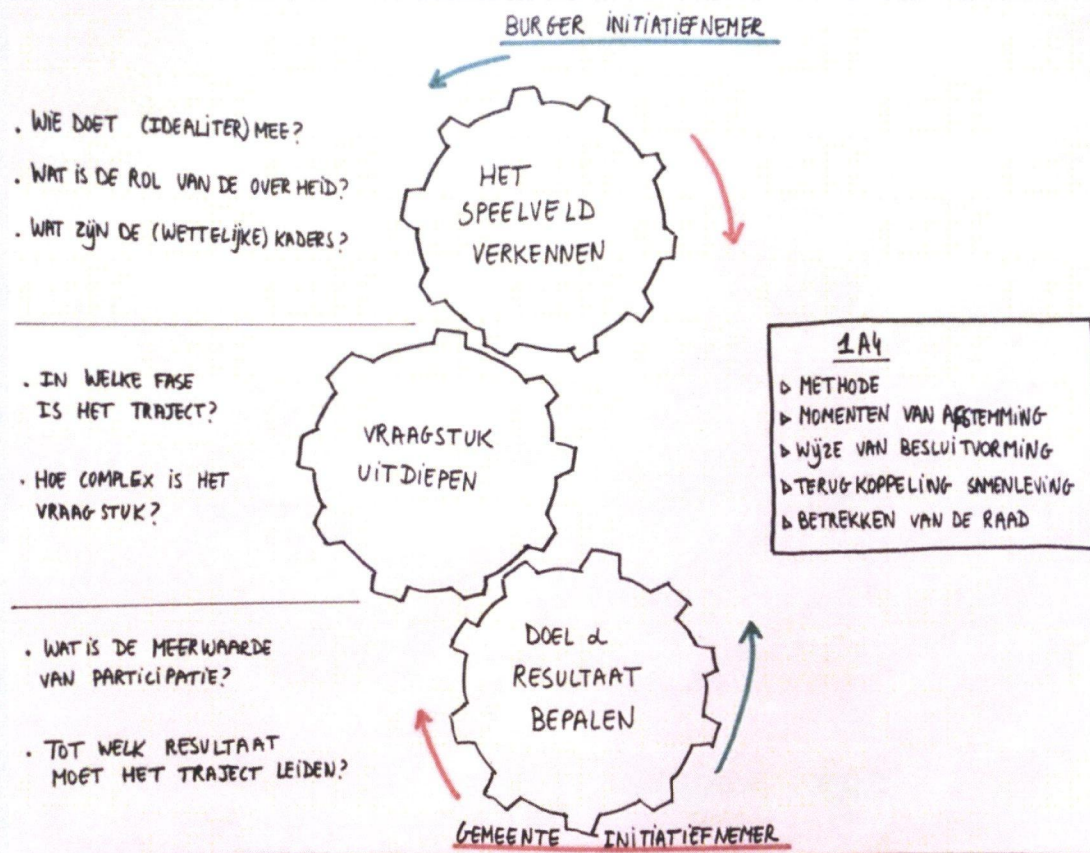
elk geval uit het afstemmen met de gemeenschap van de volgende elementen (bij voorkeur in een goed gesprek in combinatie met een vastgelegde weergave van het besprokene):

- gekozen participatieve werkwijze: hoe gaan we het doen en waarom?
- momenten van afstemming/ontmoeting die er (zullen) zijn met de belangrijkste stakeholders,
- wijze van besluitvorming die uiteindelijk gehanteerd zal worden: wie besluit waarover en op welk moment?
- wijze waarop communicatie met de samenleving vorm wordt gegeven
- betrokkenheid en specifieke rol van de gemeenteraad (die ook nihil kan zijn)

Veelal wordt deze afweging ambtelijk gemaakt en al dan niet met het bestuur afgestemd. In zeldzame situaties (bijvoorbeeld een bijzonder complex of verstrekkend initiatief) kan het zijn dat de gemeenteraad vroegtijdig betrokken wordt.

Kader: de denkwijze verder uitgewerkt

De denkwijze ziet er uitgewerkt schetsmatig als volgt uit (start boven- of onderaan):

Als we nader ingaan op de drie genoemde elementen, dan zijn relevante vragen voor onze denkwijze de volgende vragen per element:

Het speelveld

- Wie doet er (idealiter) mee? NB: het initiatief kan al vergevorderd zijn in het vormgeven van het speelveld. Dan is het zaak hier bij aan te sluiten en niet een eigen losse analyse te maken.
 - o Wie melden zich bij ons?
 - o Wie zijn er (nog meer) actief betrokken?

- Welke andere stakeholders worden (mogelijk) geraakt?
- Hebben al die stakeholders een positie/stem in het vraagstuk?
- Welke kaders gelden er
 - al bestaand Gronings beleid
 - wettelijke kaders
- Wat is de rol van de overheid (volgens ons én volgens de samenleving)
 - beslisser
 - producent
 - regisseur
 - facilitator (tijd, middelen, regels)
 - mediator
 - toezichthouder
 - steunbetuiger/ambassadeur
 - andere rol, namelijk ...

Het vraagstuk

- In welke fase is het traject?
 - denken (werken aan ideeën)
 - besluiten (komen tot een beslissing)
 - doen (concrete resultaten realiseren)
 - leren (inzichten opdoen / gezamenlijke procesverbetering)
- Hoe complex is het vraagstuk?
 - gestructureerd vraagstuk: alle benodigde kennis is voor handen en er zijn geen principiële belangentegenstellingen
 - ongestructureerd vraagstuk: óf de benodigde kennis is niet voorhanden (ingewikkeldheid in de inhoud), óf er zijn forse belangentegenstellingen (ingewikkeldheid in de mensen/betrokkenen, kan ook de eigen positie van de gemeente zijn), óf beide factoren zijn ingewikkeld

Doel en resultaat

- Wat is de meerwaarde van participatie?
 - kwaliteit verhogen
 - draagvlak vergroten
 - concrete uitvoeringskracht mobiliseren
 - initiatief belonen
 - anders namelijk
- Tot welk resultaat moet het traject (uiteindelijk) leiden?
 - een idee
 - een besluit
 - een concreet resultaat

5. De Groningse uitgangspunten voor “goede participatie”

Naast de denkwijze, die bepalend is voor de rolbepaling van de gemeente Groningen in trajecten waarin participatief gewerkt wordt, hanteert de gemeente nog een aantal uitgangspunten:

- **Wanneer de gemeente er niets mee te maken heeft, moet ze zich er ook niet mee bemoeien.** Het zo opschrijven, klinkt als een enorme open deur. Helaas is het dat niet. Maar al te vaak laat de gemeente zich verleiden om zich tegen allerlei vraagstukken aan te bemoeien die eigenlijk niet

binnen haar sfeer van bemoeienis vallen. Dat is geen pleidooi om als gemeente maar het minimale te doen, het is een pleidooi om onze bemoeienis zorgvuldig en met veel respect voor de kracht van de samenleving in te zetten. De basisvraag is dan ook: waarom kan de samenleving dit niet zelf? Wat gaat er mis als de gemeente zich er niet mee bemoeit? Misgaan betekent niet hetzelfde als: de uitkomst is er waarschijnlijk één die niet helemaal in het straatje van de gemeente past. Misgaan betekent bijvoorbeeld: het algemeen belang of specifieke belangen komen in het gedrang, sommige belanghebbenden zijn onvoldoende krachtig om zich goed te mengen in de samenwerking of de tegenstellingen zijn zo sterk dat een conflict onvermijdelijk is. Pas dan ligt er een rol voor de gemeente.

- **Participatief werken leidt tot waarde.** In Groningen wordt participatief gewerkt omdat dit leidt tot effectievere, efficiëntere én meer gedragen oplossingen voor concrete vragen. Bijvoorbeeld: meer inwoners zijn het eens met een gekozen koers, de kosten van realisatie van plannen gaat omlaag, lokale betrokkenheid vergroot de kwaliteit van oplossingen die gekozen worden of de oplossingen gaan langer mee omdat inwoners er goed voor zorgen. De gemeente wil om dit effect te maximaliseren altijd expliciet aangeven waarom een bepaalde vorm van participatief werken past bij het beoogde doel, en vanuit welke motivatie wij handelen (of we nu het initiatief nemen of niet).
- **Profiteren van de wisselwerking van participatie en representatie.** Participatief werken betekent in Groningen niet “u doet maar, samenleving” of “zoek het maar uit”. Zoals gezegd, er zullen altijd situaties zijn waarin een rol als arbiter of beslisser nodig blijft. Vraagstukken zijn soms heftig, de belangentegenstellingen fundamenteel. Het mandaat van de gemeenteraad als gekozen vertegenwoordiging blijft dus soms nodig om besluiten te legitimeren óf knopen door te hakken. En juist door representatief te werken op die zaken waar dat nodig is, kunnen we kwaliteit en aandacht bieden. Daarom blijven we in Groningen participatie en representatie combineren.
- **De gemeente als informatiemakelaar.** Participatief werken is afhankelijk van de beschikbaarheid van kwalitatief goede informatie voor álle betrokkenen. De gemeente heeft hierin een bijzondere rol. Zij bezit veel kennis en inzicht over de gemeente en de gemeenschap enerzijds. Anderzijds kent zij de inhoud van vraagstukken en regelgeving goed. Het is aan de gemeente om in participatieve trajecten te zorgen voor een gelijke kennispositie van alle betrokkenen (binnen de wettelijk toelaatbare grenzen van privacy en vertrouwelijke informatie). Zo komen we in participatieve trajecten van discussie (voor- en tegen) naar deliberatie (gezamenlijk werken aan oplossingen).
- **‘De raad aan de voorkant’ is voor ons het devies.** Een situatie waarin de gemeenschap vooral haar kracht aanboort en vrijheid voelt om te ‘ondernemen’, vraagt om een specifiek soort beleidskaders. Het vraagt ook om een gemeenteraad die niet bij elk idee aan het eind van een traject nog eens gaat beoordelen of ze het er wel of niet mee eens is. In Groningen noemen we dat: de raad aan de voorkant. Dat betekent van de gemeenteraad proactiviteit in het (al dan niet gezamenlijk) formuleren van randvoorwaarden waarbinnen wat ons betreft elke uitkomst acceptabel is. Dat betekent ook van de gemeenteraad terughoudendheid in het beoordelen van concrete uitkomsten. Er is namelijk voor de actieve Groninger niets demotiverender als een gemeenteraad die achteraf uitkomsten wil veranderen of ze terzijde legt omdat het niet overeenkomt met politieke mogelijkheden óf beleidsmatige uitgangspunten.
- **De raad wil (zeker bij politiek gevoelige vragen) betrokken zijn.** Soms is het goed dat de gemeenteraad actief betrokken wordt bij een participatief traject. De gemeente maakt op hoofdlijnen het volgende onderscheid:
 - Bij participatieve trajecten op het gebied van *uitvoering en beleid* binnen de kaders van de gemeente (en waar politieke opvattingen al gedeeld zijn) hoeft de gemeenteraad niet betrokken te worden bij participatieve trajecten.

- Bij participatieve trajecten *waar politieke opvattingen sterk over uiteen lopen*, wil de raad op voorhand een procesvoorstel kunnen accorderen. Daarin moet duidelijk staan op welk moment de raad welke (en of ze überhaupt) besluiten neemt.

Bij participatieve trajecten *waar (flinke) belangentegenstellingen bestaan* is het in belangrijke mate aan de gemeenteraad om als hoeder van het algemeen belang een eindoordeel te vellen (representatie).

Bijlage: Een aanzet voor verdere ontwikkelrichtingen voor organisatie, college en raad

Meer participatief werken vraagt van de gemeente een verandering. Natuurlijk is het voornamelijk aan het College van B&W en de leiding van de ambtelijke organisatie om dat in de praktijk vorm te geven. De volgende ontwikkelrichtingen zijn voor de gemeente van belang om op te pakken:

Voor de organisatie:

- Participatief werken is maatwerk leveren. Dat vraagt van ambtenaren flexibiliteit en dat ze zich verplaatsen in de denkwereld van onze inwoners. We noemen dat van buiten naar binnen denken. Dat vereist dat medewerkers getraind worden om zich steeds die vraag te stellen: werk ik van buiten naar binnen?
- Verantwoording bij participatieve trajecten vereist dat de ambtelijke organisatie goed is in het schrijven van procesvoorstellen én de vaardigheden heeft om in het netwerk op te treden. Die vaardigheden en kunde ontwikkelen is essentieel.
- Voor maatwerk is ruimte voor het maken van fouten essentieel. Vraag is hoe die ruimte te organiseren (veiligheid, vertrouwen) én te zorgen dat er wel geleerd wordt van de gemaakte fouten. Dat vereist dat er regelmatig een gesprek over participatie plaatsvindt.

Voor het college:

- Om participatie echt van de grond te krijgen, dient het college er een directe prioriteit (het doel om meer participatief te werken) aan te geven. Zonder bestuurlijke prioriteit zal het handelen van ons als gemeente weerbarstig blijken.
- Participatie zal in de gehele breedte van de dienstverlening van de gemeente op dezelfde wijze (qua proces) moeten worden ingestoken. Anders wordt de gemeente onvoorspelbaar. Het is primair aan het college om deze eensluidendheid te bewaken.
- Om participatie te laten slagen, moet gestructureerd en lerend gewerkt worden. Dat vraagt een kader en werkwijze waarbinnen dit binnen de gemeente Groningen tot stand kan komen. Het is aan het college om zo'n kader voor het zijn van een lerende gemeente op te stellen.

Voor de gemeenteraad:

- Gezamenlijk oefenen in het 'eerste woord nemen' en proceskaders stellen. Elkaar aanspreken op deze rolvastheid.
- Budgettering en begrotingen zullen meer ruimte moeten gaan bieden om in te spelen op initiatieven en ontwikkelingen vanuit de samenleving. Deze laten zich niet allemaal programmeren. Een logisch gevolg van méér kracht uit de samenleving willen aanboren en steunen, is zorgen dat er substantieel meer financiële 'speelruimte' overblijft voor de wethouders om in te kunnen spelen op actualiteit. De raad zal, samen met het college van B&W, moeten komen tot een gezonde modus waarin die ruimte ook daadwerkelijk bestaat, er snel op actualiteiten gereageerd kan worden en er tegelijkertijd gezonde verantwoordingsrelaties blijven bestaan.

- Bewuster zijn van de dubbele rollen die raadsleden hebben. Worden zij als raadslid, als fractie of als gemeenteraad aangesproken? In een participatief werkende samenleving wordt de gemeenteraad als actor belangrijker, náást de rol als volksvertegenwoordiger. Hoe organiseert de gemeenteraad dit? Hoe gaat ze daarin slim om met de maatschappelijke rollen (bijv. als ondernemer, ouder, wijk- en buurtgenoot, vrijwilliger, verenigingslid) die raadsleden ook allemaal hebben? Zo profiteert Groningen en de gemeenteraad zelf optimaal van de aanwezige kwaliteiten. Tegelijkertijd zal de gemeenteraad als collectief scherp moeten zijn op situaties van belangenverstremgeling, cliëntisme en/of integriteitsrisico's.

Agenda The Next City 2016/2017

Datum	Bijeenkomsten/activiteiten	Bijgedragen aan	Aanwezig/doelgroep
2016			
Mei			
13/5	IABR Festival Rotterdam	Groningen The Nordic City	Ondernemers, bestuurders
Juni			
15/6	Eierbalsessie rondom lancering platform 'hoeziejestad.nl'	Communicatie, participatie	Alle belangstellenden
23/6 en 24/6	Transfuture Festival		EnTranCe, Stadgers
Juli			
8/7	Eerste themabijeenkomst Economie & Werkgelegenheid	De werkgelegenheid groeit mee met de stad	Bedrijvenverenigingen, MKB Noord, kennisinstellingen, Triade, Pentascope, Eemsdelta, MG, TalentWeb Groningen e.a.
September			
6/9	Werklunch The Next City	Samenhang stad en regio	Colleges B&W en GS
19/9	Akkoord van Groningen: sessie met bestuurders	Strategische agenda's afstemmen met Next City	Bestuurders Akkoord
27, 28 en 29/9	Energie versnellingstafel: Maatschappelijk vastgoed verduurzamen	Energieverbruik verminderen/vergroenen	Stakeholders intentieverklaring, partners 'Routekaart Groningen Energieneutraal'
28/9	Energie versnellingstafel: Groene gevels	Energieverbruik verminderen/vergroenen	Partners 'Routekaart Groningen Energieneutraal'
29/2	Energie versnellingstafel: Warmtepompen	Energieverbruik verminderen/vergroenen	Partners 'Routekaart Groningen Energieneutraal'
Oktober			
6/10	Tweede themabijeenkomst Economie & Werkgelegenheid	De werkgelegenheid groeit mee met de stad	Groningse ondernemers en werkgevers
10/10	Regio Groningen-Assen: sessie voor regionale bestuurders over de omgevingsvisie/Next City	Samenhang stad en regio	Regionale bestuurders, Regio Groningen-Assen

Agenda The Next City 2016/2017

26/10	Ambtelijk overleg met Stadadviseert	Communicatie, participatie	
November			
9, 10 en 11/11	Let's Gro Festival Roze pand informatievoorziening en discussies: Next City, Binnenstad en Hoe zie jij Straat? Sessie met basisschoolleerlingen.	Communicatie, participatie	Stadjers, basisschoolleerlingen
28/11	Themabijeenkomst TalentWeb Groningen	Talent en werkgelegenheid	Achterban TalentWeb Groningen, college
2017			
Januari			
19/1	Energie versnellingstafel: Warmtepompen	Energieverbruik verminderen/vergroenen	Partners 'Routekaart Groningen Energie neutraal'
30/1	Documentaire avond 'Before the flood'	Bewustwording, dialoog over klimaatverandering	Stadjers, belangstellenden
31/1	Eerste sessie klankbordgroep raad	Burgerparticipatie	Klankbordgroep raad, bureau Berenschot
Februari			
8/2	Energie versnellingstafel: Communicatie	Energieverbruik verminderen/vergroenen	Partners 'Routekaart Groningen Energie neutraal'
8/2	Energie versnellingstafel: Groene gevels	Energieverbruik verminderen/vergroenen	Partners 'Routekaart Groningen Energie neutraal'
15/2	Tweede sessie klankbordgroep raad	Burgerparticipatie	Klankbordgroep raad, bureau Berenschot
17/2	Ontbijtsessie met de burgemeester	Burgemeester spreekt met een aantal inwoners die een bijdrage hebben geleverd aan Next City	Uitgenodigde bewoners, burgemeester
28/2	Ruimtelijk verkiezingsdebat met landelijke politici	Debat over (landelijke) ruimtelijke thema's	Vragenkaartjes TNC

Agenda The Next City 2016/2017

Maart			
10/3	Congres Geopromotion NoordLease stadion		Vragenkaartjes TNC
Maart	Energie versnellingstafel: Biogas	Energieverbruik verminderen/vergroenen	Partners 'Routekaart Groningen Energieneutraal'
April			
5/4	Energie versnellingstafel koplopersgroep		Soort stuurgroep van het Platform Groningen Energieneutraal 2035
6/4	Healthy Ageing startconferentie	Hoe nodig je mensen uit zich gezond te gedragen (ook koppeling met ruimtelijke inrichting)	Vragenkaartjes TNC
12/4	Derde bijeenkomst klankbordgroep raad	Burgerparticipatie	Klankbordgroep raad, bureau Berenschot
12/4	Energie versnellingstafel: Groen gas	Energieverbruik verminderen/vergroenen	Partners 'Routekaart Groningen Energieneutraal'
12/4	Energie versnellingstafel: Groene gevels	Energieverbruik verminderen/vergroenen	Partners 'Routekaart Groningen Energieneutraal'
20/4	Energie versnellingstafel: communicatie	Energieverbruik verminderen/vergroenen	Partners 'Routekaart Groningen Energieneutraal'
Mei			
1/5	Eindpresentatie onderzoeksresultaten door (internationale) studenten Rijksuniversiteit: 'International students in TNC'	Internationalisering	Internationale en Nederlandse studenten in Groningen, Stadgers, IWCN, kennispartners
10/5	Futures Literacy Knowlab Groningen: The Next City	Vooruitblik Groningen in 2057	Master studenten Hanzehogeschool
12/5	Energie Versnellingstafel koplopersgroep	Energieverbruik verminderen/vergroenen	Soort stuurgroep van het Platform Groningen Energieneutraal 2035
16/5	Aftrap prijsvraag 'Who Cares?'	Hoe zorgen we dat mensen op een plezierige en goede manier oud kunnen worden in hun eigen wijk?	Stadgers, studenten, collegeleden en andere belangstellenden

Agenda The Next City 2016/2017

23/5	Lezingencyclus (1): Floris Alkemade & Daan Zandbelt: De emancipatie van de periferie & de concurrentiekracht van Noord-Nederland	Verdiepingsslag agglomeratiekracht en leefkwaliteit, experimenten en innovatie	Iedereen die belangstelling heeft
26/5	Lezingencyclus (2): Tina Saaby (DK): Hoe maken we onze steden leefbaar en klimaatbestendig?	Verdiepingsslag leefbaarheid, klimaatbestendigheid	Iedereen die belangstelling heeft
29/5	Lezingencyclus (3): Christian Zuidema & Ward Rauws: Adaptieve planning: de evolutie van The Next City	Verdiepingsslag adaptiviteit in ruimtelijke ontwikkelingsprocessen	Iedereen die belangstelling heeft
30/5	Lezingencyclus (4): Gerard Marlet: Hoe gelukkig is de stad?	Verdiepingsslag vroegsignalering in de wijken	Iedereen die belangstelling heeft
Juni			
1/6	Lezingencyclus (5): Peter van Lieshout: Tweedeling: onderwijs en arbeidsmarkt	Verdiepingsslag over de rol die innovatief onderwijs kan spelen bij het bestrijden van de dreigende tweedeling in de samenleving	Iedereen die belangstelling heeft
6/6	Lezingencyclus (6): Nick Stevens(GB): Digitalisering: kansen voor Groningen?	Verdiepingsslag digitalisering: kansen voor Groningen?	Iedereen die belangstelling heeft
14/6	Energie versnellingstafel: communicatie	College over factoren voor energiebewust handelen	Partners 'Routekaart Groningen Energieneutraal'
22/6	Transfuture Festival	Presentatie resultaten 1 jaar Platform Groningen Energieneutraal 2035	EnTranCe, StadJers
Juli			
12/7	Heads-up: Netwerkcafé 2 – Prijsvraag Who Cares? Hoe zorgen we dat mensen op een plezierige en goede manier oud kunnen worden in hun eigen wijk?		Iedereen die belangstelling heeft
Oktober			
3/10	Wethouder Van der Schaaf in gesprek met wijkagenten over de toekomst van Groningen	Communicatie, participatie	Genodigden, wethouder
7-15/10	Healthy Ageing Week	Stralend 100 worden? Hoe doe je dat? Is er een recept voor?	Iedereen die belangstelling heeft

Agenda The Next City 2016/2017

10/10	Ambtelijk vooroverleg met StadAdviseert	Voorbespreken gevraagd advies inzake strategische koers Next City	Met kwartiermaker StadAdviseert
10/10-2/11	Reeks van vijf masterclasses in het kader van Groningen Gezonde Stad in samenwerking met RUG, UMCG en Hanzehogeschool	Reeks colleges over de kenmerken en eigenschappen van gezonde steden	Iedereen die belangstelling heeft
26/10	Prijsuitreiking van prijsvraag Who Cares tijdens Dutch Design Week in Eindhoven	Hoe zorgen we dat mensen op een plezierige en goede manier oud kunnen worden in hun eigen wijk?	Iedereen die belangstelling heeft
November			
1-4/11	Inspiratiefestival Let's Gro. Inspiratiesessies over onze stedelijke opgaven met o.a. Brent Toderian en Charles Landry.	Communicatie, participatie	Iedereen die belangstelling heeft
3/11	Wethouder Van der Schaaf en stadsbouwmeester onthullen het nieuwe kaartmateriaal voor Next City	Kaarten die onze stedelijke opgaven verbeelden en verdiepen	Iedereen die belangstelling heeft
16/11	Wethouder Van der Schaaf gaat in gesprek met een groep senioren uit de Groningse samenleving over de toekomst van Groningen	Communicatie, participatie	Genodigden, wethouder
23/11	Wethouder Van der Schaaf gaat in gesprek met een groep Stadgers die actief zijn in de wijken over de toekomst van Groningen	Communicatie, participatie	Genodigden, wethouder
24/11	Wethouder Van der Schaaf gaat in gesprek met een groep leraren uit het primair onderwijs over de toekomst van Groningen	Communicatie, participatie	Genodigden, wethouder
November	Tweede, nu gerichte, gespreksronde met de stad. De strategische koers voor The Next City wordt voorgelegd aan onze samenwerkingspartners, zoals andere overheden, StadAdviseert, woningcorporaties, bedrijfsleven, kennisinstellingen en een groep externe meelezers. En verder is het document beschikbaar voor iedere belangstellende.	Communicatie, participatie: toetsen voorgestelde keuzes voor The Next City. Eind 2017 worden alle reacties verwerkt tot een concept-omgevingsvisie.	Samenwerkingspartners van de gemeente, externe meelezers
Begin 2018	Inspraakperiode concept-omgevingsvisie	Definitieve omgevingsvisie voor de zomer van 2018 gereed	

